

Ordspråksboken

Inledning

Introduktion: Ordspråksboken följer en pedagogisk modell där den som undervisar är en "fader" och den tänkte läsaren/lyssnaren är dennes son. På sin väg genom livet ställs sonen inför en mängd olika val. Ordspråksboken driver tesen att det avgörande valet står mellan visheten och dårskapen. Dessa båda personifieras som kvinnor som lockar sonen att välja väg. Visheten börjar med att frukta och vörda Gud, medan dårskapen på ett eller annat sätt alltid är förknippad med avgudadyrkan eller trolöshet mot Gud.

Genre: Visdomslitteratur

Skriven: Omkring år **1 000 f.Kr.** (vissa delar kan ha sammanställts senare av Hesekiel 726-698 f.Kr.)

Författare: Salomo.

FÖRSTA SAMLINGEN: En manual för livet (kap 1-9)

¹ Detta är ordspråk (*liknelser, bilder, talesätt, sanningar*)

av Israels kung Salomo, Davids son.

² *[Nu följer fem orsaker till boken som översätts "För att ge". I Hebreiskan definieras det tydligt med prepositionen Lamed på fem verb i vers 1:2a, 2b, 3a, 4a, 6a. Centralt finns resultatet*

och huvudpunkten i vers 3 som är rättfärdighet, rättvisa och integritet.]

För att ge (*lära känna*) vishet och undervisning (*fostran*).

För att förstå (*begripa*) visa (*insiktsfulla*) ord.

³ För att ge undervisning om hur man agerar med vishet (*hur man får självdisciplin, och hur man handlar rätt i moraliska frågor*), resultatet blir:

rättfärdighet (*att man följer Guds standard*)
och

rättvisa (*att man tar rättvisa beslut*) och
integritet (*vad man säger och vad man gör överensstämmer, att man lever moraliskt rätt, vandrar rakt fram*).

⁴ För att ge den oerfarne (*naive*) förstånd (*vak-samhet, gott omdöme*),

den unge kunskap för att planera sitt liv (*kunskap om bästa sättet för att kunna leva ett vist liv*).

⁵ Men även den som redan är vis kan lyssna och ta till sig mer kunskap.

En förständig människa tar till sig goda (*moraliska*) råd (*så han kan styra sitt liv rätt*).

⁶ För att ge förståelse (*insikt att tolka den djupare meningen*) av ordspråk,

de visas ord och mysterier (*mörka och förbryllande ord*).

⁷ Frukta (bävan, vördnad) för Herren (Jahve) [en sund respekt för Gud] är början (beggynnelsen, startpunkten, det allra första steget) till kunskap.

Bara dårar föraktar vishet och tillrättavisning (fostran, undervisning).

[Här används ordet "reshit" för början, samma ord som används i 1 Mos 1:1 för "beggynnelsen". Resonemanget om hur en rätt gudsfrukta är det första steget för vishet utvidgas i kapitel 8-9, se särskilt Ords 9:10.]

Lyssna på undervisning

⁸ Min son (barn, vän), lyssna på tillrättavisning från din far,

förkasta (överge) inte din mors undervisning (instruktioner; hebr. "Tora").

⁹ För de är som en ljuvlig krans av favör (gillande, nåd) på ditt huvud,

och som en kedja runt din hals [symbol på ära och framgång].

Säg nej till dåligt sällskap

¹⁰ Min son (barn, vän), om syndare frestar (lockar, förleder) dig,

följ inte med dem (håll inte med om vad de säger, och längta inte att vara med dem).

¹¹ Om de säger:

"Kom med oss,

vi ska överfalla oskyldiga utan orsak.

¹² Låt oss sluka dem levande, som dödsriket (Sheol),

fast de är mitt i livet får de sänkas ner i graven.

- 13 Vi letar upp allt av värde
och vi fyller våra hus med stöldgods.
- 14 Bli en av oss,
vi delar allt (*av gemensamma tillgångar, stöldgods*)”.
- 15 Min son (*barn, vän*), följ inte med dem,
avhåll din fot ifrån deras stig.
- 16 För deras fötter skyndar till allt vad ont är,
de är kvicka att utgjuta blod.
- 17 För visst är det lönlöst att breda ut nätet [*för att fånga*]
inför ögonen på en fågel.
- 18 Det är precis vad de gör, de sätter upp en fälla
för andra,
men det är deras egen undergång de
förbereder.
- 19 Så går det (*så är de välkända stigarna*) för
varje människa som är girig för orätt vinning,
livet kommer att tas ifrån honom.

Visheten talar

20 [*Att ge ett abstrakt begrepp mänskliga egenskaper är en vanlig poetisk stil i Ordspråksboken. I stället för att bara faktamässigt beskriva visheten personifieras den här som en kvinna och en mer levande grafisk bild målas upp för läsaren.*]

- Visheten går ut på gatan och ropar,
på torgen (*öppna platser*) höjer hon sin röst.
- 21 I stökiga korsningar ropar hon ut,
i stadsportharna talar hon:

22 "Ni oförståndiga, hur länge ska ni älska ert meningslösa liv,

och ni cyniker er negativism,

och ni [*högfärdiga*] dårar hur länge ska ni hata kunskap?

23 Om ni vänder om [*ångrar er*] och lyssnar till min tillrättavisning,

då ska jag [*visheten personifierad*] låta min ande komma över er;

jag ska låta mina ord bli kända för er.

24 Ni vägrade att svara när jag [*visheten personifierad*] ropade,

och brydde er inte om när jag räckte ut min hand.

25 Ni ignorerade mina råd

och ville inte ta emot min tillrättavisning.

26 Därför ska jag [*visheten personifierad*] skratta åt er olycka,

och håna er när förskräckelse (*fruktan*) kommer över er,

27 när den kommer över er likt en storm,

när er undergång kommer som en virvelvind,

när svårigheter (*själslig vånda*) drabbar er.

[Bilden som målas upp här är dårarna som hatar och förlöjligar visheten. Till sist leder deras väg till fördärvet, och då är det i stället visheten som skrattar åt dem. Detta förstärker absurditeten i att trots upprepade varningar välja en dåraktig väg. Jag i den här versen syftar på den personifierade visheten, inte Gud. Han skrattar inte över olycka, han om någon kan

sympatisera med mänskligt lidande. Han släcker inte ut en tynande låga, Jes 42:3, Jesus gråter över Jerusalem, se Luk 19:41, osv.]

²⁸ Då kommer de att ropa på mig [*visheten personifierad*],

men jag ska inte svara.

Då kommer de att söka mig ihärdigt,

men utan att hitta mig.

²⁹ Därför att de hatade kunskap

och valde att inte frukta (*att inte i vördnad tillbe*) Herren (*Jahve*),

³⁰ eftersom de vägrade att följa mina råd,

och avskog alla tillfällen då jag ville tillrättavisa (*lära*) dem,

³¹ därför ska de äta [*den bittra*] frukten av sin egen väg (*beslut, handlingar*)

och mättas av sina onda planer.

³² För de oförståndigas avfällighet blir deras död,

och framgången (*välgången*) hos de [*självssäkra*] dårarna blir deras undergång (*död*).

³³ Men den som hör (*lyssnar; lyder; håller med, uttalar och säger samma sak som*) mig [*visheten*]

kan vara lugn och trygg utan rädsla för olycka (*fara*)."

2

Prioritera Guds vishet

¹ Min son (*barn, vän*):

om du tar emot mina ord

och bevarar mina bud inom dig,

² genom att aktivt (*uppmärksamt*) lyssna till visheten

och böja ditt hjärta till klokheten (*insikten, förståndet*)

[ödmjucar dig inför Guds kunskap, och sträcker dig emot den med all din kraft],

³ om du ropar efter förståelse (*urskillningsförmåga*)

och höjer din röst för att kalla på klokhet (*insikt, förståelse*),

⁴ om du söker efter den som efter silver

och letar efter den som efter en gömd skatt,

⁵ då kommer du att förstå vad det är att frukta (*vörda, respektera*) Herren (*Jahve*),

och finna (*nå fram till*) kunskapen om Gud.

⁶ För Herren (*Jahve*) ger vishet,

från hans mun kommer kunskap och förstånd (*insikt*).

⁷ Han bygger upp ett förråd av sund visdom (*till framgång*) för de rättfärdiga,

och är som en sköld [*beskyddare*] för de som vandrar med integritet (*oskyldigt, ostraffligt*),

⁸ för han beskyddar de rättfärdigas stigar,

och bevarar vägen för dem som är trogna (*lojala, älskar*) honom.

⁹ Då ska du förstå rättfärdighet (*hur man kan följa Guds standard*),

rättvisa (*hur man tar rättvisa beslut*)
och integritet (*hur man kan leva moraliskt rätt, stå upprätt, vandra rakt fram utan att svänga av åt höger eller vänster*),

ja alla goda (*moraliskt rätta*) vägar.

¹⁰ För visheten ska komma in i (*fylla*) ditt hjärta, och [*moralisk*] kunskap ska bli attraktiv (*ljuvlig*) för dig.

¹¹ Omdöme (*eftertänksamhet*) ska vaka över dig, och klokhet ska beskydda dig.

Vishet räddar dig från frestelser

¹² [*Visheten räddar från två stora frestelser för en ung man, lättförtjänta oärliga pengar och lösaktiga förhållanden med kvinnor.*]

De [*vishet, kunskap och omdöme*] ska rädda dig från onda män,

från dem som talar perversiteter (*osanning, omoral*),

¹³ som överger de rätta stigarna (*välkända, upptrampade gångvägarna*)

för att vandra på mörkrets vägar,

¹⁴ som finner nöje i att vara onda,

och jublar över (*firar*) onskans perversiteter (*förvrängningar*),

¹⁵ vars stigar (*välkända, upptrampade gångvägar*) är krokiga

och vägar är bedrägliga (*moraliskt förvrängda*).

16 De [*vishet, kunskap och omdöme*] ska rädda dig [*från onda kvinnor*]

från den främmande (*prostituerade*) kvinnan,
från den sexuellt frigjorda kvinnan
(*äktenskapsbrytaren, din nästas hustru*) som
frestar med förföriskt tal,

17 hon har lämnat sin man som varit med henne
sedan ungdomen,

och ignorerat (*glömt*) det äktenskapsförbund
hon ingick inför Gud.

18 Hennes hus (*familj*) sjunker ner till döden,

hennes vägar (*spår*) leder till de dödas plats.

19 Ingen som går in till henne kommer tillbaka
(*hittar tillbaka*),

eller hittar livets stigar (*välkända, upptram-
pade gångvägar*). [*De hittar inte glädje och
välsignelse.*]

Slutord

20 Därför ska du vandra på de moraliskt goda
människornas väg,

och hålla dig på de rättfärdigas stigar
(*välkända, upptrampade gångvägar*).

21 För de rättfärdiga ska bo i landet

och de med integritet (*utan skuld, renhjärtade*)
får stanna där.

22 Däremot ska de ogudaktiga (*moraliskt
fördärvade*) tas bort ifrån landet,

de som ständigt agerar otroget (*har som livsstil
att förråda, vara otrogna i äktenskap, relationer,
saknar integritet*)

ska bli uppryckta [*som ogräs*].

3

Bevara visheten i ditt hjärta

¹ Min son (*barn, vän*), glöm inte den undervisning (*de instruktioner, den lag, hebr. "Tora"*) jag gett dig,

bevara (*beskydda, vakta*) dem i ditt hjärta.

² De ger ett långt liv (*längd av dagar*)

och många år med mer och mer (*djupare*) frid (*trygghet, balans, ekonomisk framgång, hälsa, helhet på alla områden, vänskap med Gud och människor*).

³ Låt aldrig nåd (*trofast kärlek, godhet, förbarmande*) och sanning (*stabilitet, fasthet, trofasthet*) lämna dig;

bind dem runt din hals,

rista in dess initialer i ditt hjärta.

⁴ Då får du favör (*gott anseende, uppskattning*)

i Guds och människors ögon.

[Begreppet "nåd och sanning" i vers 3, hebreiska "chesed ve emet" hör alltid ihop och finns i Guds eget vittnesbörd, se 2 Mos 34:6. Nåd utan sanning blir uddlös, medan sanning utan nåd blir obarmhärtig. Det behövs både nåd och sanning, men nåden kommer alltid först.]

Förtrösta på Herren i allt

⁵ Förtrösta på (*lita på, luta dig mot*) Herren (*Jahve*) av hela ditt hjärta,

och stöd dig inte på ditt eget förstånd (*bedömningsförmåga, uppfattning*).

⁶ På alla dina vägar (*på din resa genom livet*) – erkänn (*sök, bli intimt förtrogen med, bekänn*) honom

och han ska leda (*dirigera, jämna, rätta ut*) dina stigar (*välkända, upptrampade gångvägar*).

⁷ Lita inte på din egen visdom (*intelligens, kunskap*) [*som är mänsklig och begränsad*];

frukta (*vörda, respektera*) Herren (*Jahve*) och fly (*vänd dig helt om och gå åt andra hållet*) från det onda.

⁸ Det ger livgivande hälsa (*helande*) till din kropp, och styrka (*ny energi*) åt alla dess ben (*fysiska ben, ditt inre, själen*).

⁹ Ära Herren (*Jahve*) med allt du äger,

ge honom den första (*och bästa*) delen av din skörd (*inkomst*).

[*2 Mos 23:19; 3 Mos 23:9-14; 4 Mos 18:4; 28:8; Mal 3:10-12*]

¹⁰ Då kommer dina lador att fyllas i överflöd (*till brädden*)

och dina vinfat (*vinpressar*) flöda över med nytt vin.

¹¹ Min son (*barn, vän*), förakta inte (*stå inte emot, ta inte avstånd från*) Herrens (*Jahves*) tillrättavisning,

var inte frustrerad (*otålig, irriterad, arg*) när du prövas.

¹² För den Herren (*Jahve*) älskar den tillrättavisar (*disciplinerar*) han,

på samma sätt som en far (*förälder*) uppfostrar (*tillrättavisar*) sitt barn i kärlek.

Sök efter vishet

¹³ Lycklig (*välsignad, glad, avundsvärd*) är den som hittar visheten,

och den som införskaffar (*drar till sig, bygger upp*) kunskap (*förstånd*).

¹⁴ För värdet av att känna henne är högre än värdet av silver,

ja vinsten är bättre än guld.

¹⁵ Hon är mer värdefull än rubiner,

av allt du kan önska (*längta efter*) [*av rikedom i den här världen*] kan ingenting jämföras med henne.

¹⁶ I högra handen har hon långt liv (*längd av dagar*)

i den vänstra rikedom och ära.

¹⁷ Hennes vägar är ljuvliga (*behagliga, angenäma*),

hennes stigar är trygga (*fridsamma, framgångsrika*).

¹⁸ Hon är ett livets träd [*ger livskraft och ett rikt liv*] för dem som får tag i (*greppar, tar ett stadigt tag om*) henne,

och lycklig (*välsignad, glad, avundsvärd*) är den som håller sig kvar hos henne.

Jorden skapades genom vishet

¹⁹ Genom vishet har Herren (*Jahve*) lagt jordens grund,

med förstånd har han fastställt (*berett*) himlarna.

²⁰ Hans kunskap fick djupen (*vattenkällorna*) att öppna sig

och molnen att fälla sin dagg.

[*Både i den våldsamma uppdelningen av land och vatten, och i det stilla regnet finns Guds vishet.*]

Behåll ditt sunda förnuft

21 Min son (*barn, vän*), skydda (*vakta*) sunt förnuft och ett gott omdöme (*urskillningsförmåga*),

släpp inte blicken från dem.

22 De ska ge liv till din inre människa, och bli ett dyrbart smycke kring din hals.

23 Då ska du vandra säkert på din väg utan att snubbla (*snava eller slå emot din fot*).

24 När du lägger dig ska du inte vara rädd, när du ligger ner ska din sömn vara god.

25 Var inte rädd för plötslig (*oväntad*) terror (*panik, skräck, alarmerande rapporter*), eller för den kommande stormen (*förstörelsen, undergången*) av de ogudaktiga.

26 För Herren (*Jahve*) är din förtröstan (*tillit, säkra hopp*),

han kommer att beskydda din fot från att fastna (*tillfångatas*) [*i fällan*].

Undanhåll inte gott

27 Undanhåll inte gott (*glädje, välgång, framgång*)

till någon som har rätt till det [*dess rättmätiga ägare*],

när det står i din makt att ge det.

28 Säg inte till din granne:

”Gå, kom tillbaka imorgon, då ska jag ge dig det”,

när du redan nu har det [*han frågar efter*].

29 Planera inte (*hitta inte på, gräv inte efter*) ondska mot din granne,

som tror sig vara trygg i din närhet.

30 Bråka (*tvista*) inte med någon utan orsak,
när han inte har gjort dig något ont.

Herren välsignar den rättfärdiges boning

31 Avundas inte en våldsam man (*en grym
förtryckare*)

och välj inte någon av hans vägar.

32 För den som avvikit från den rätta vägen
(*handlar mot Guds moral*)

är avskyvärd i Herrens (*Jahves*) ögon.

Men de rättfärdiga

talas han förtroligt (*delar han sina planer*)
med.

33 Herrens (*Jahves*) förbannelse är över den
gudlöses (*kriminelle, syndarens*) hus (*familj*),

men han välsignar den rättfärdiges boning.

34 Han hånar (*föraktar*) de som ständigt är
hånfulla

(*arroganta, nedlåtande, de som har som livsstil
att vara översittare och förakta andra*),

men ger sin nåd (*favör, gillande*) till de
ödmjuka.

35 De visa får ta emot ära som arv

medan [*de självsäkra högfärdiga*] dårarnas
”befordran” blir skam (*vanära*).

4

Ditt liv står på spel

1 Lyssna, mina söner (*barn, vänner*), hör en
faderns undervisning,

lyssna uppmärksamt så att ni kan lära er
insikt (*förstånd, urskillningsförmåga i andliga
frågor*).

² För jag ger er goda lärosatser (*doktriner; god lärdom*),

lämna (*överge*) inte min undervisning (*instruktioner; hebr. "Tora"*).

³ När jag [*Salomo*] själv bara var ett barn inför min far [*David*],

och i min mors [*Batsebas*] ögon hennes ömt älskade enda son,

⁴ då undervisade han mig och sade:

"Låt ditt hjärta få tag på (*hålla fast vid*) mina ord,

håll mina bud (*befallningar*), så du får leva [*länge, väl, fri från missmod*].

⁵ Införskaffa (*sök, förvärva*) vishet, införskaffa förstånd (*urskillningsförmåga*).

Glöm inte och vänd dig inte bort från min muns ord.

⁶ Överge inte visheten, hon ska bevara (*försvara, skydda*) dig, älska henne,

och hon ska skydda dig.

⁷ Början till vishet (*det första och mest viktiga, över och före allt annat*) är:

Införskaffa [*Guds*] vishet, och med allt du har, inhämta förstånd (*urskillningsförmåga*).

⁸ Värdera vishet högt och upphöj henne,

så ska hon upphöja dig; hon kommer att ge dig ära när du omfamnar henne.

⁹ Hon ska ge dig en blomsterkrans av nåd på ditt huvud [*frid i sinnet*],

skänka dig en vacker krans av ära [*ett gott ärofyllt liv*]."

Vishetens väg

¹⁰ Min son (*vän, barn*), lyssna och ta emot mina ord (*löften, bud*),

så ska du få leva många år.

¹¹ Jag ska undervisa (*instruera*) dig på vishetens väg [*som ger full förståelse om Guds syften och vägar*],

jag ska leda dig på [*moraliskt*] rätta vägar (*spår*).

¹² När du går ska dina steg inte hindras (*få kramp, vara fastbundna, bekymrade, bedrövade*), när du springer ska du inte falla (*snav*).

¹³ Ta ett stadigt tag om min förmaning (*tillrättavisning, fostran, förädlingsprocess*),

släpp den inte, för den är ditt liv.

[*Vik inte undan för prövning utan låt den få göra sitt verk i dig.*]

Vandra på Guds väg

¹⁴ Gå inte in på de ogudaktigas stig (*välkända, upptrampade gångväg*),

vandra inte på de ondas väg.

¹⁵ Undvik (*avhåll dig från*) den, gå inte in på den, [*men om du gjort ett misstag*] vänd om och vandra vidare [*på Guds väg för ditt liv*].

¹⁶ De [*ogudaktiga*] kan inte sova om de inte gjort något ont,

sönnen tas ifrån dem om de inte fått någon på fall.

¹⁷ Deras bröd [*vad de lever av, matar sig med*] är ogudaktighet

och deras vin [*vad som gör dem glada*] är våld.

18 Men de rättfärdigas stig (*välkända, upptrampade gångvägar*) är som gryningsljuset, som blir starkare och starkare (*ljusare och klarare*) tills det blir full dag.

19 Däremot de ogudaktigas väg är som djupaste mörker, de vet inte ens vad som orsakade deras fall.

Bevara ditt hjärta

20 Min son (*barn, vän*), lyssna på (*ta till dig, förstå, bli ett med*) mina ord vänd ditt öra (*lyssna noga*) till mitt tal.

21 Släpp dem inte med blicken, bevara (*skydda, memorera*) dem djupt i ditt hjärta.

22 För de [*Guds ord*] är liv (*levande, livgivande*) för dem som hittar dem, helande (*hälsa, livgivande*) för hela kroppen.

23 Över allt annat, ska du bevara (*skydda, värna*) ditt hjärta, för därifrån utgår livets källor.

24 Ta bort falskt (*oärligt*) tal från din mun, låt perverst tal vara långt ifrån dina läppar.

25 Låt dina ögon se rakt fram, fokusera (*fixera*) din blick på vad som ligger framför dig.

[*Låt dig inte distraheras av vad som händer runt omkring eller vad som har hänt tidigare på din väg.*]

26 Låt vägen (*spåret*) för din fot vara jämn (*balanserad, rättfärdig*), så blir alla dina vägar väl övervägda (*rätta*).

27 Vik inte av till höger eller vänster,

och håll din fot borta från det onda.

5

Låt dig inte bli förförd

¹ Min son (*vän, barn*), var uppmärksam på min vishet

[Guds vishet som jag, Salomo, har lärt mig av egna, ofta kostsamma erfarenheter],

vänd ditt öra till mitt förstånd (*lyssna noga*),

² så att du behåller din urskillningsförmåga (*omdöme*)

och låter dina läppar bevara (*skydda, vaka över*) kunskap (*insikt, visa svar*) [*när frestelser kommer*].

³ En prostituerad kvinnas läppar dryper av honung [*är söta och smickrande*],

hennes tunga är hal som olja,

⁴ men utgången [*om du faller för hennes förföriska tal*] är att hon blir bitter (*besk*) som malört

och skarp som ett tveeggat (*dödande*) svärd.

⁵ Hennes fötter leder till döden,

hennes steg går raka vägen till dödsriket (*Sheol*).

⁶ Hon undviker att vandra på livets stig, hennes vägar (*spår*) är ostabila (*föränderliga, flyktiga*), och hon vet inte ens om det.

⁷ Lyssna nu på mig söner (*vänner, barn*),
överge (*lämna*) inte vad jag säger:

⁸ Låt din väg vara långt borta från henne,
gå inte nära dörren till hennes hus.

⁹ Annars ger du din ära (*sexuell energi, styrka, rikedom*) till andra

och dina år (*ditt liv*) till en hänsynslöst grym person,

¹⁰ och låter främmande människor (*äktenskapsbrytare*) frossa (*vältra sig*) i din styrka (*välstånd*)

och vinsten av ditt hårda arbete går till ett främmande hushåll.

[Ett hem som är främmande inför både Gud och rättfärdighet].

¹¹ Då kommer du att jämra dig (*stöna, vråla i smärta*) när allt kommer till ett slut,

när din kropp och ditt inre (*skelett, blod*) förgås.

[Uttrycket beskriver hur ett utsvävande liv påverkar den fysiska hälsan. I 6:32 beskrivs hur den också fördärvar själen.]

¹² Då säger du: "Jag hatade disciplin,

och i mitt hjärta föraktade (*avskydde, hatade*) jag tillrättavisning.

¹³ Varför lydde jag inte mina lärare

och lyssnade på dem som undervisade mig?

¹⁴ Jag var involverad i nästan alla sorters synder (*ondska*) *[Mitt liv var ruinerat],*

och alla i församlingen (*samhället*) visste om det."

¹⁵ Drick vatten från din egen reservoar (*cistern, behållare, tank*) *[i ett rent äktenskapsförhållande]*

och färskt rinnande vatten från din egen brunn.

16 Ska din avkomma bli spridd utanför [*ditt hem*] som vatten i gatans rännstenar?

17 [*Håll dig till din hustru.*] Låt dina barn tillhöra dig och ingen främling [*till familjen*].

18 Låt ditt intima samliv med din hustru vara välsignat, henne som du gifte dig med som ung, gläd er tillsammans.

19 Låt henne vara lika vacker som hjorten och lika charmig (*behaglig, hänförande, förtrollande*) som rådjuret,

låt hennes bröst alltid behaga (*tillfredsställa*) dig och var alltid förlorad (*berusad*) av lust till henne.

20 Varför ska du, min vän, ha lust till en lösaktig kvinna (*äktenskapsbrytare*), och omfamna en prostituerad?

21 Herrens (*Jahves*) ögon ser en människas alla vägar (*karaktär, handlande*), och han beaktar (*väger*) noggrant alla val (*vägval, spår*).

22 Den ogudaktige fångas av sin egen synd (*omoral*), han snärjer in sig i sin egen synd som binder honom.

23 Han dör i brist på uppfostran (*tillrättavisning*),

mängden av dårskap (*oförstånd, galenskap*) gör att han går vilse (*stapplar, faller*).

6

Om borgen och avtal

¹ Min son (*barn, vän*), om du gått i borgen för din granne,

eller [*förhastat*] skrivit på ett avtal med en främling,

² då är du förpliktigad eftersom du har gett ditt ord,

du är fångad av dina egna ord.

³ Du själv har försatt dig i situationen att din granne har makt över dig,

men gör så här för att bli fri [*agera på en gång*]:
Ödmjuka dig,

gå och böna och be din granne (*tjata på honom*).

[*Så att han betalar sin skuld och därigenom frigör dig från ditt åläggande mot fordringsägarna.*]

⁴ Unna inte ögonen någon sömn,
stäng inte ögonlocken.

⁵ Befria dig själv som en gasell från en jägares bössa,

som en fågel ur fågelfångarens grepp.

Se på myran

⁶ Du som är lat (*slö*), gå och titta på myran,

begrunda (*se, undersök, förstå, tänk på*) dess liv (*handlingar, moral, väg*) och bli vis.

⁷ Den har ingen furste (*chef*), ingen konstant påpassning av en tillsyningsman (*överordnad*)

eller en härskare (*en som dikterar lagar och bestämmer allt*),

⁸ ändå förbereder den sin föda under sommaren och samlar in sin mat när det är skördetid.

- 9 Latmask, hur länge ska du ligga där i sängen, när ska du vakna upp från din sömn?
- 10 Ännu lite mer sömn, slumra (*vila*) lite till, lägg armarna i kors för att vila ännu mera.
[Vet du vad som står på tur?]
- 11 Fattigdomen kommer marscherande *[steg för steg]* och misär (*nöd, brist*) kommer som en beväpnad man *[och du tvingas lyda honom]*.
- 12 En fördärvlig människa, ja en gudlös person, är den som har en livsstil med förljuget (*förvridet, perverst*) tal.
- 13 En sådan blinkar med ögonen, stampar med fötterna *[ger hemliga signaler]*, och ger tecken med fingrarna *[allt för att missleda och förleda]*.
- 14 Hans hjärta är förvridet (*perverst, förljuget*), han smider ständigt onda planer (*planerar olycka och bedrävelse mot andra*), han skapar och föder osämja (*split, oenighet*).
- 15 Därför ska plötsligt olycka (*katastrof*) komma över honom, plötsligt blir han krossad utan räddning.

Sju saker Gud avskyr

- 16 Här är sex ting som Herren (*Jahve*) hatar, ja, sju saker som är en styggelse för honom (*något han anser vara avskyvärt, motbjudande och vidrigt*):
- 17 Stolta ögon (*en högfärdig blick och arrogant attityd*).
En lögnaktig (*falsk*) tunga.

Händer som utgjuter oskyldigt blod.

¹⁸ Ett hjärta som smider (*planerar*) onda planer (*tankar*).

Fötter som kvickt rusar (*hastar, snabbt löper*) mot ondska (*elände, katastrof, olycka*).

¹⁹ Ett falskt vittne som häver ur sig (*andas, flåsar ut*) lögner [*en som talar osanning i allt han säger, även under ed*].

En som sår osämja (*disharmoni, splittring*) bland (*mellan sina*) bröder.

[Denna uppräknin g är skriven för att lätt kunna memoreras. De första fem punkterna illustreras med hjälp av fem kroppsdelar som nämns uppifrån och ner (ögon, tunga, händer, hjärta och fötter) – de två sista beskriver två karaktärstyper (ett falskt vittne och den som skapar splittring).

Om Gud hatar dessa sju saker så är deras motsatser välsignade och önskvärda. Gud vill se: ödmjukhet, sanning, upprätthållande av liv, rena tankar, iver att göra gott, ärliga vittnen och försoning. Dessa punkter – och fler, tar Jesus upp i Bergspredikan, se Matt 5. Det är intressant att den första punkten i Jesu undervisning (om "fattiga i anden", se Matt 5:5) utgör motsatsen till den första punkten här ("stolta ögon", se vers 17), och att det Jesus lyfter fram i sin predikan som sjunde punkt (om "fredsmäklare", se Matt 5:7) också här har sin motpol (om "att så osämja", se vers 19) på sjunde plats.]

Varning för äktenskapsbrott

²⁰ Min son (*barn, vän*), bevara din faders bud [*givna från Gud*]

och förkasta (*lämna, överge*) inte din mors undervisning (*Tora*) [*från Guds ord*].

21 Bind dem ständigt (*kontinuerligt, gång på gång*) runt ditt hjärta,

och knyt dem runt din hals.

22 När du går, ska de [*orden från dina föräldrars Gud*] leda dig,

när du sover ska de vaka över (*skydda, bevara*) dig

när du vaknar ska de tala till dig.

23 För buden är en lykta (*oljelampa*), och all undervisning (*Tora*) [*från Bibeln*] ett ljus,

och tillrättavisning som leder till disciplin (*ordning, lydnad*) är vägen till livet.

24 De bevarar dig från den onda (*prostituerade*) kvinnan

och från den lösaktiga kvinnans (*äktenskapsbryterskans*) förföriska (*inställsamma, smickrande*) tal.

25 Låt inte ditt hjärta ha lust till hennes skönhet, låt dig inte fångas av hennes blickar.

26 För den prostituerade kvinnan är en man inte mer värd än ett mål mat,

men den otrogna kvinnan (*äktenskapsbrytaren*) däremot jagar (*är ute*) efter ditt dyrbara (*ärbara*) liv.

27 Kan man bära eld (*brinnande ved*) i famnen utan att kläderna tar eld?

28 Kan man gå [*barfota*] på glödande kol utan att fötterna blir svedda?

29 Så är det med den som går in till (*har sexuell umgänge med*) sin nästas hustru, den som rör henne går inte ostraffad.

- ³⁰ Man kan förstå (*ha medlidande med*) en tjuv
som stjälar mat när han är hungrig,
³¹ men om han ertappas måste han ändå betala
tillbaka sjufalt,
han kan tvingas lämna allt han äger i sitt hus.
³² Men den som däremot begår äktenskapsbrott
saknar förstånd (*moral, förståelse*),
han förstör (*förintar, fördärvar, förvränger*)
sin egen själ (*och sitt liv*).
³³ Sår (*sjukdom, plåga*) och skam
(*förödmjukelse, degradering*) är vad han får,
och hans vanära (*förakt, låga status*) utplånas
inte.
³⁴ För mannens [*den otrogna kvinnans man*]
svartsjuka gör honom rasande,
han kommer inte att visa någon nåd då
[*otrohetsaffären uppdagas och*] han hämnas.
³⁵ Han kommer inte ens att överväga någon typ
av kompensation,
han kommer att vägra ta emot något av dig
oavsett hur stor summa du erbjuder.

7

Hur kan man bevaras?

- ¹ Min son (*barn, vän*), håll fast vid (*skydda*) mina
ord,
och bevara (*bygg upp ett förråd av*) dem inom
dig.
² Håll mina bud så får du leva (*då får du leva ett
överflödande liv*),
följ min undervisning (*"lag", hebr. "Tora"*) och
skydda den som en ögonsten.

³ Bind dem på dina fingrar [*ha alltid buden i ditt blickfång som en vigselring*],

och skriv dem på ditt hjärtas tavla [*memorera dem*].

⁴ Säg till visheten "Du är min syster,"

och kalla förståndet (*insikten, urskillningsförmåga*) din förtrogna vän.

⁵ De kan bevara dig från både den främmande kvinnan (*den prostituerade*),

och den lösaktiga kvinnan (*äktenskapsbrytaren*) som talar så förföriskt (*smickrande, inställsamt*).

En historia om en ung man som låter sig förledas

⁶ När jag stod vid fönstret i mitt hus, och såg ut genom gallret.

⁷ såg jag bland de oerfarna (*lättleda, naiva, dåraktiga*), bland ungdomarna lade jag märke till,

en ung man utan något omdöme (*förstånd, hjärta, samvete, kurage*).

⁸ Han passerade på gatan nära [*den prostituerade*] kvinnans hörn

och gick stolt (*uppblåst*) vidare in på vägen till hennes hus.

⁹ Skymningen blev kväll, det blev nattsvart (*ordagrant "nattens ögonsten", den mörkaste delen av pupillen, midnatt*) och mörkt. [*Skymningen blev kväll, kvällen blev natt och ett djupt mörker drog in över den unga mannens liv.*]

¹⁰ Plötsligt kom en kvinna och mötte honom,

hon var klädd som en prostituerad och hade ett slugt (*listigt*) hjärta.

11 Hon var högljudd (*oanständig, grov*) och impulsiv (*oberäknelig, rebellisk*),

hennes fötter hade ingen ro i hennes eget hus.

12 I stället var hon på gatan, på torgen,

vid varje gathörn stod hon på lur [*frestelsen ligger i bakhåll, redo att överfalla*].

13 Hon kastade sina armar om honom och kysste honom,

och utan minsta skam sade hon:

14 "Jag har tackoffer med mig,

i dag har jag uppfyllt mina [*religiösa*] löften.

[*Hon ger ett sken av att vara gudfruktig och helig.*]

15 Därför gick jag ut för att möta dig,

jag sökte efter just dig och jag fann dig.

16 Jag har bäddat min säng med nya rena lakan, exklusiva importerade tyger.

17 Jag har parfumerat sängen,

med sköna exotiska dofter (*ordagränt "myrra, aloe och kanel"*).

18 Kom låt oss berusa oss med kärlek ända till morgonen,

låt oss njuta av varandra i kärlek.

19 Min man är inte hemma,

han är borta på en lång resa.

20 Han tog med sig mycket pengar

och kommer inte hem förrän nästa fullmåne."

21 Med många övertygande (*frestande, lockande*) argument förleder hon honom,

med hennes förföriska tal övertalar hon honom [*att överkomma sitt samvete och omdöme*] och får honom med sig.

²² Plötsligt (*på en gång*) följer han henne,

    som en ox på väg att bli slaktad,

    som dären som förs bort i bojor för att bli straffad,

²³ som en fågel som snabbt flyger (*hetsas, jagas upp för att flyga*) rakt in i ett nät

    och inte vet att det kommer att kosta den livet,
förrän pilen (*spjutet*) tränger in i hans lever (*innersta, vitala delar*).

²⁴ Lyssna nu på mig mina barn (*vänner*),

    lyssna uppmärksamt (*aktivt*) på orden från min mun.

²⁵ Låt inte era hjärtan vika av på hennes vägar,
    irra inte in på hennes vägar.

²⁶ För hon har slagit ner och sårat många,
    ja en stor mängd har hon dödat.

²⁷ Hennes hus är vägen till graven (*helvetet, Sheol, de dödas plats*),

    den leder (*mer och mer okontrollerat*) ner mot dödens salar (*kammare*).

8

Fru vishet ropar

¹ Är det inte så att fru vishet ropar,

    och fröken förstånd höjer sin röst?

[*I motsats till den lösaktiga kvinnan i kapitlet innan så är det inget hemlighetsmakeri, inbjudan att ta emot vishet och förstånd går ut helt öppet till alla.*]

- ² Uppe på höjderna står hon,
vid vägen, där stigarna möts (*vid vägskälet*).
- ³ Intill portarna,
vid ingången till staden ropar hon (*klart och tydligt*):
- ⁴ "Ni människor, jag ropar på er,
och jag riktar mig till alla människor.
- ⁵ Ni oförståndiga, lär er klokhet (*lär er urskilja vishet*),
ni [*själv*goda arroganta] dårar, skaffa ett hjärta av förstånd (*vishet, urskillningsförmåga*).
- ⁶ Lyssna, för jag vill berätta om fantastiska (*förträffliga, överlägsna*) saker,
när jag öppnar min mun så talar jag det som är rätt.
- ⁷ Min mun talar vad som är sant (*fast, bestående*),
eftersom mina läppar hatar (*avskyr*) ondska.
- ⁸ Alla ord från min mun är rättfärdiga,
det finns ingen osanning (*falskhet, motsägelsefullt*) eller något falskt (*förvridet, perverst*) i dem.
- ⁹ De är uppenbara (*självklara, lättillgängliga*)
för den som förstår,
och rätta för den som ständigt lär sig (*hittar, fördjupar sin kunskap*).
- ¹⁰ Ta hellre emot min undervisning (*förmaning*)
än [*strävan efter*] silver,
och [*min*] kunskap hellre än finaste guld.
- ¹¹ Vishet är bättre än rubiner och pärlor,
ingenting som du kan tänkas önska dig går
upp emot henne.

¹² Jag, visheten bor tillsammans med förstånd,
jag visar vägen till (*ger klarhet, lär ut, äger*)
kunskap och insikt (*gott omdöme*).

¹³ Att frukta (*vörda, respektera*) Herren (*Jahve*)
är att hata (*och inte göra*) det onda;

Jag hatar [*arrogant*] stolthet,
onda vägar och perverst (*falskt, förvridet*) tal."

Sök vishet

¹⁴ "Jag [*visheten personifierad*] har alla råd (*anvisningar, rekommendationer*),

jag är förstånd, jag har makt (*kraft*).

¹⁵ Genom mig regerar kungar (*ledare*)

och dömer furstar rättvist (*genom vishet kan rättvisa lagar skapas*).

¹⁶ Genom mig regerar härskare (*ledare*),

och stormän, ja alla rättfärdiga ledare (*domare*) på jorden.

¹⁷ Jag älskar dem som älskar mig,

och de som söker mig tidigt (*som första prioritet, med ett ärligt hjärta, intensivt*) finner mig.

¹⁸ Rikedom och ära finns hos mig,

bestående välgång (*framgång i varje område och relation*) och rättfärdighet.

¹⁹ Min frukt är bättre än guld, ja bättre än finaste guld,

den vinning (*utdelning, förtjänst*) jag ger är bättre än utvalt silver.

²⁰ Jag går på rättfärdighetens väg,

mitt på rättvisans stigar (*välkända, upptrampade gångvägar*),

²¹ för att förse de som älskar mig (*har som livsstil att älska mig*) med tillgångar (*rikedomar, arv*),

och fylla deras förrådshus.”

Vishetens ursprung

22 ”Herren (*Jahve*) ägde (*födde, skapade*) mig [*visheten personifierad*] först av allt, först av hans forntida skapelseverk.

23 Jag blev tillsatt [*fick min position*] från evighet, från starten, ja redan innan jorden fanns.

24 När det ännu inte fanns oceaners djup, föddes jag,

när det ännu inte fanns källor som flödade över med vatten.

25 Innan bergen fick sin form (*grund*), innan höjderna hade skapats, föddes jag.

26 Innan han hade skapat öppet land och fälten eller jordens (*markens*) första stoft (*partiklar*).

27 När han beredde (*fastställde*) himlarna, fanns jag [*visheten personifierad*] där, när han ritade en cirkel över [*vatten*] djupen.

28 När han skapade molnen i ovan, då de underjordiska vattenkällorna växte sig starka.

29 När han satte upp havets kustlinjer så att de inte skulle överträda hans befallning, när han fastställde jordens grund (*fundament, grundval*).

30 Då var jag [*visheten personifierad*] bredvid honom som en mästare (*koordinator av arbetet*), och jag var dagligen hans ögonsten, och jag glädde mig alltid inför honom.

³¹ Jag gladdde mig (*njöt, var förtjust*) på den bebodda delen av jorden,
jag fann nöje i (*roadas av*) att vara bland människorna.”

Visheten vill välsigna

³² ”Lyssna nu därför på mig [*visheten personifierad*], mina vänner (*barn*):

Välsignade (*glada, lyckliga, avundsvärda*) är de som håller sig till mina vägar.

³³ Ta till er min tillrättavisning (*förmaning*) och bli visa,

ignorera (*förkasta, vägra*) den inte.

³⁴ Välsignad (*glad, lycklig, avundsvärd*) är den som lyssnar på mig,

som dagligen vakar vid mina portar och väntar utanför dörrposterna.

³⁵ För den som ständigt finner mig [*visheten personifierad*],

hittar livet och får (*producerar, drar till sig*) Herrens (*Jahves*) favör (*glädje, fröjd, gillande, acceptans*).

³⁶ Men den som undviker (*syndar mot*) mig skadar sin egen själ,

alla som hatar (*avvisar*) mig älskar döden.”

9

Visheten inbjuder till fest

¹ Visheten har byggt sig ett hus,
hon har huggit ut sju pelare.

[*Sju är fullkomlighetens tal, och är det som bär upp byggnaden.*]

² Hon har förberett maten (*slaktat boskap*),

blandat sitt vin och dukat sitt bord.

³ Hon har skickat ut sina unga tjänsteflickor [*för att bjuda in till fest*],

hon ropar från de högsta platserna i staden:

⁴ "Den som är okunnig (*osäker*), kom hit!"

Till den som behöver (*saknar, är i behov av*) förstånd (*kunskap*), säger hon:

⁵ "Kom och ät av mitt bröd!

Drick av det vin som jag har blandat.

⁶ Lämna oförståndet och lev! [*Kan översättas "lämna dåligt sällskap" eller "var inte naiv, och låt dig inte bli förledd".*]

Vandra på förståndets (*insiktens*) väg."

⁷ Den som korrigerar en hädare (*bespottare, en människa full av förakt*) blir bara förolämpad (*kränkt*),

den som tillrättavisar en galen (*ogudaktig*) man får själv blåmärken.

⁸ Om du tillrättavisar en hädare, kommer han att hata dig.

Tillrättavisa en vis människa och han kommer att älska [*respektera*] dig.

⁹ Ge [*undervisning*] till en vis man och han växer i vishet.

Lär en rättfärdig man och han lär sig ännu mer.

¹⁰ Början (*grundförutsättningen, startpunkten*) till vishet är (*kommer av*) fruktan (*vördnadsfull respekt, gudsfruktan*) för Herren (*Jahve*)

och kunskapen om (*att känna*) den Helige [*ordagrant "det heliga" i plural, formen förstärker Guds majestätiska natur; se Jes 6:3*]

är förstånd (*ger insikt, omdöme och mening*).

[Versen är snarlik Ords 1:7, dock med annan ordföljd och olika hebreiska ord för "början" som här återfinns först i meningen i grundtexten. Ordet för "början" är här hebreiska "techillah" som har betydelsen att utgöra en startpunkt eller grundförutsättning. Ordet kommer från en rot "chalal" som betyder att falla, bli vanärad, slagen eller få ett dödlig sår. Det beskriver någon som har nått botten. Detta ord för början till vishet beskriver en "nystart" sedan tidigare egna försök har misslyckats. Det är bara genom att sätta Herren främst som sann vishet och förstånd kan undfås. Versen har fem substantiv. Det tredje och fjärde substantivet i meningen ska egentligen utläsas med inbördes förhållande i genitiv vilket ordagrant är: "Herrens fruktan".]

11 För genom mig [*visheten från Gud*] förökas (*multipliceras*) dina dagar,
och år läggs till ditt liv.

12 Om du är vis, hjälper visheten dig,
men om du hädar (*föraktar, hånar*) får du
själv bära straffet [*ensam bära konsekvenserna*].

En falsk vishet ropar också

13 Det finns en annan kvinna som kallas
dårskapen, hon är rastlös (*bullrig, stökig*),
hon är lättsinnig (*agerar utan tanke, öppen för
alla former av ondska*) och omedveten om allt
[*som är av evighetsvärde*].

14 Hon sitter vid ingången till sitt hus,

på en stol (*tron*) över stadens höjder
(*iögonfallande*),

¹⁵ och ropar till dem som passerar,

till dem som går rakt fram på sin stig (*välkänd*,
upptrampade gångväg):

¹⁶ "Den som är okunnig (*lättledd*, *osäker*), kom hit!"

Till den som behöver (*saknar*, *är i behov av*)
kunskap (*mod*), säger hon:

¹⁷ "Stulet vatten [*sex utanför äktenskapet*] är
sött (*ger tillfredsställelse*)

och bröd givet i hemlighet är underbart gott
(*behagligt*, *tilltalande*)."

¹⁸ Han [*som följer hennes råd*] inser inte att de
döda är där,

att hennes [*den prostituerades*] gäster redan
har sjunkit ner i dödsrikets djup (*Sheol*, *helvetet*,
de dödas plats).

10

*ANDRA SAMLINGEN: 375 av Salomos ord-
språk (10:1-22:16)*

¹ Salomos ordspråk. [*Det numeriska värdet av
de hebreiska bokstäverna i ordet Salomo är totalt
375 – det exakta antalet verser i 10:1-22:16.*]

En vis son (*barn*) är en glädje för sin fader,

men en självsäker dåre till son (*barn*) är en
sorg (*bedrövelse*, *smärta*, *tyngd*) för sin mor.

Om arbetsmoral

² Välstånd (*skatter*, *rikedom*) som införskaffats
på ett orättfärdigt sätt ger ingen behållning
(*nytta*, *gagn*),

men rättfärdighet (*i både andliga och moraliska frågor*) befriar från undergång (*död*).

³ Herren (*Jahve*) tillåter inte den rättfärdige att hungra,

men han tar undan (*driver bort*) aptiten hos syndaren (*den skyldige, kriminelle*).

⁴ Den som arbetar med lata händer blir fattig,

men de flitigas (*arbetsammas*) händer producerar välgång (*rikedom*).

⁵ Den som samlar in [*skörden*] under sommaren är en vis son,

men den som sover under skördetiden är en skam [*för sin far och för sig själv*].

Rättfärdighetens överlägsenhet

⁶ Välsignelser (*gåvor och goda ord från både människor och Gud*) kommer över den rättfärdiges huvud,

men orden från en syndare gömmer (*är en täckmantel för*) våld (*ondska*).

⁷ Den rättfärdiges minne välsignas (*lovordas*),

medan syndarens namn (*rykte*) förmultnar bort.

⁸ Den som har ett vist hjärta tar emot (*följer, accepterar*) buden,

men en pladdrande dåre faller framstupa (*går under*).

⁹ Den som är rättfärdig vandrar säkert (*tryggt*),

men den som viker av från [*den rätta*] vägen (*medvetet går omvägar, förvränger sanningen, handlar omoraliskt och ohederligt*) kommer att bli avslöjad.

¹⁰ Den som blinkar med ögonen [*har för vana att i hemlighet planera ondska*] skapar sorg (*smärta, sår*),

och den som talar dårskap (*utan förstånd*) kommer att falla.

¹¹ Den rättfärdiges mun (*ord*) är en källa till liv, men en syndares tal är en täckmantel för ondska (*våld*).

Kärlek i stället för hat

¹² Hat väcker (*driver; eggar; rör upp*) strider (*tvister; ordstrider; tävlan, gräl*),

men kärlek täcker (*skyler; gömmer*) [*genom förlåtelse och överseende*] alla synder.

¹³ På läpparna (*talet*) hos den som har gott omdöme hittar man [*Guds*] kunskap (*insikt, förståelse, medömkan*),

men tillrättavisning och spö [*straff*] väntar den som saknar kunskap (*insikt, förståelse, medömkan*).

¹⁴ Visa människor bevarar (*samlar; gömmer, bygger upp ett förråd av*) kunskap [*i sitt hjärta och sinne för framtiden*],

men dårens mun (*tal*) är en nära (*överhängande risk för*) olycka (*förstörelse*).

¹⁵ Den rike mannens förmögenhet (*rikiedom, överflöd*) är som en befäst stad [*hans säkerhet och trygghet*],

men de fattiga faller (*raseras*) på grund av sin brist [*på materiella tillgångar*].

¹⁶ Den rättfärdiges inkomst leder till liv,

men syndarens (*den skyldiges, kriminelles*) vinst leder bara till mer synd.

¹⁷ Den som tar emot tillrättavisning befinner sig på livets stig (*välkänd, upptrampade gångväg*), men den som nonchalerar tillrättavisning går vilse.

¹⁸ Den som gömmer hat inom sig sprider lögner, den som sprider förtal är en dåre.

[Sista delen, vers 19-32, är symmetriskt strukturerad i en poetisk form som kallas kiasm. Detta innebär att temat i första stycket hör ihop med temat i den sista, temat i andra stycket med näst sista stycket osv. Texten är inskjuten för att åskådliggöra det mönstret nedan.]

Tungan

¹⁹ Där det talas många ord [*i upprört tillstånd*], där saknas inte synd, men den som håller tillbaka (*lägger band på, tyglar*) sina läppar är vis.

²⁰ Den rättfärdiges tunga är som rent (*förädlat, dyrbart*) silver,

men en ond (*ogudaktig*) människas förstånd (*inre människa, hjärta, tankar*) är utan värde.

²¹ Läpparna från en rättfärdig matar (*vägleder, lotsar*) många,

men dårarna dör i brist på förstånd (*vishet, medömkan*).

Gudsfruktans välsignelser

²² Herrens (*Jahves*) välsignelse gör en människa rik,

och det utan sorg (*smärta, hårt arbete, lidande*).

23 En [*självgod*] dåre ser det som en sport att tänka ut (*planera, uppfinna*) ondska,

men den förståndige finner nöje i [*gläder sig i stället åt och uppskattar*] vishet.

24 Den ogudaktige drabbas av det han fruktar. [*Konsekvenserna av hans handlande kommer till sist ifatt honom.*]

Däremot blir de rättfärdigas önskan uppfylld (*de får vad de längtar efter*).

25 När stormvinden passerar så sveps de ogudaktiga bort,

men de rättfärdiga har en grund som består i evighet.

Lathet

26 Som vinäger för tänderna och rök för ögonen, så är en lat person för en arbetsgivare som har sänt ut honom.

Gudsfruktans välsignelser

27 Att frukta (*respektera, värda*) Herren (*Jahve*) förlänger livet (*ger fler dagar*),

men de ogudaktigas år (*livslängd*) förkortas.

28 Den rättfärdiges hopp [*om en evighet med Gud och om Guds rättvisa dom*] ger glädje,

däremot uppfylls inte de ogudaktigas förväntan.

29 Herrens (*Jahves*) vägar är en tillflykt (*ett värn, skydd, försvar, en säker fästning*) för de ärliga (*de som har integritet*),

men är undergång (*olycka, skräck*) för syndarna (*för dem som har som livsstil att planera och utföra ondska*).

³⁰ Den rättfärdige ska aldrig vackla [*när världen skakar av oro*],
men de ogudaktiga ska inte bo kvar i landet.

Tungan

³¹ Den rättfärdiges mun [*som är i harmoni med Guds ord*] bär vishet som frukt,
men en tunga med förvridet tal huggs ner [*som ett fruktlöst, dött, ruttet träd*].

³² Den rättfärdiges läppar vet [*och säger därför*] vad som är behagligt (*vackert*),
men de orättfärdigas mun känner bara till [*och talar därför bara*] det som är förvridet (*omoraliskt*).

11

Vad Herren avskyr och gläder sig över

¹ [*Den första och sista versen i detta stycke använder ordet "avskyvård". Det grupperar tjugo verser som handlar om sådant som Herren avskyr och gläder sig över.*]

En falsk balansvåg är **avskyvård**(*motbjudande, vidrig*) för Herren (*Jahve*),
men omanipulerade (*felfria, kompletta, fulla*) vikter behagar honom.

² Först kommer stolthet, sedan kommer skam (*vanära, förödmjukelse*),

men med ödmjukhet följer vist handlande.

³ De oskyldigas integritet vägleder dem [*framåt på Guds väg*],

men de otrognas falskhet leder till deras undergång.

⁴ Rikedomar hjälper inte (*är ingen säkerhet*) på vredens (*domens*) dag,

men rättfärdighet befriar från döden.

⁵ Rättfärdigheten hos den oskyldige jämnar vägen (*gör den rak*),

men syndaren faller på grund av sin egen synd (*ogudaktighet, ondska*).

⁶ Rättfärdigheten hos de som tänker och handlar moraliskt rätt (*de ärliga*) befriar dem,

men de otrogna fångas av sina egna giriga begär (*lystnad, lust till ondska*).

⁷ När en skyldig (*kriminell*) människa dör, går hans hopp [*för framtiden*] om intet,

det onda han hoppades på blir det inget av.

⁸ Den rättfärdige räddas från problem, syndaren drabbas i stället.

⁹ Med sin mun ödelägger (*förstör, raserar*) den gudlöse (*skenhelige, hycklaren*) sin granne,

men genom kunskap (*insikt, förståelse*) [*av Guds sanna ord*] blir de rättfärdiga räddade.

10 När det går bra för de rättfärdiga gläder sig staden,

och när syndaren (*den skyldige, kriminelle*) förgås (*tas undan*), då höjs glädjerop.

11 De rättfärdigas inflytande välsignar (*bygger upp*) en stad,

men syndares ord (*tal, råd, mun*) slår omkull den.

12 Den som är utan vett förringar sin granne (*värderar sin landsman lägre än vad som är rättvist*),

medan den som har insikt (*förstånd*) bevarar lugnet (*sprider inte rykten*).

13 Den som pratar bredvid munnen berättar hemligheter (*vad som sagts i förtroende*),

men den som är pålitlig (*trogen i sitt hjärta*) bevarar ett förtroende (*en hemlighet*).

14 Utan vist ledarskap (*styre*), faller nationen (*folket blir utslaget eller deserterar*),

men många [*goda och visa*] rådgivare ger trygghet (*säkerhet, befrielse*).

15 Den som går in med en garanti (*går i borgen*) för ett lån till en främling kommer med säkerhet att få lida,

men den som vägrar (*undviker*) att skaka hand (*skriva under*) är säker.

16 En generös (*god, vänlig*) kvinna vinner ära (*respekt*),

hänsynslösa (*våldsverkare*) vinner [*bara materiella*] rikedomar.

17 En god (*nådefull, vänlig, generös*) man gör sig själv gott (*får tillbaka välsignelse*),

men den som är hård [*grym mot andra*] skadar sin egen kropp.

18 Den ogudaktiges vinst är bedräglig (*falsk, imaginär*),

men den som sår rättfärdighet skördar en säker lön.

19 Sann rättfärdighet leder till liv,

men den som ständigt strävar (*söker*) efter ondska jagar den till sin egen död (*den leder till döden*).

20 De som medvetet har ett falskt (*förvridet*) hjärta är **avskyvärda** (*motbjudande, vidriga*) i Herrens (*Jahves*) ögon,

men de som vandrar med integritet (*ostraffligt, utan skuld*) är hans **glädje** (*behag*).

Dom och befrielse

21 Var säker på att de onda inte blir ostraffade, men de rättfärdigas barn blir befriade.

22 Som en guldring i svinets tryne

är skönhet hos en kvinna utan vett (*omdöme, bedömningsförmåga, stadga*).

23 Vad de rättfärdiga längtar efter (*hoppas på*) är bara gott,
men vad de ogudaktiga (*onda, syndiga*) kan förvänta sig är vrede.

Guds ekonomi

24 Den finns som [*frikostigt*] sprider ut (*strör ut, sår*) [*genom att ge av sina tillgångar*],
och ändå får mer [*genom att allt blir tillgodosett och ständigt fylls på*],
och den finns som undanhåller (*håller inne med, snålar, sparar på*) mer än vad som är rätt (*rättvist, passande*)
– vilket bara leder till fattigdom (*brist, armod, nöd*).

25 Den (*en själ, person*) som välsignar (*är generös, givmild*)
blir själv framgångsrik (*rikligt mättad; även smord, se Ps 23:5*),
den som vederkvicker andra (*släcker andras törst, frikostigt vattnar andra*),
kommer själv bli översköld (*vattnad, rikligt välsignad med regn*) [*från ovan*].

[Ordet "vederkvickt" är på hebreiska "marveh". Här handlar det om att fylla andras behov och släcka andras törst. "Översköld" är i grundtexten det ovanligare ordet "yara", som bara går att finna här och i profetboken Hosea där det dels beskriver fysiskt höst- och vårregn som "vattnar", se Hos 6:3, men också används bildligt för Guds rättfärdighet som "regnar" över en person,

se Hos 10:12. Här i Ordspråksboken antyds en skillnad både i proportion och riktning. Den som frikostigt delar med sig av vattnet från egen brunn vill Gud kompensera med rikliga välsignelser från ovan, speciellt genom den så nödvändiga nederbörden. De två subjekten översätts "den" även om "själ" på hebreiska är i feminin form och det i grundtexten står "han som vederkvicker". Versen innehåller andliga principer som gäller alla människor.]

26 Folket förbannar den som medvetet håller tillbaka sin säd [när folket behöver få mat],

men den som säljer blir välsignad [av både Gud och människor].

27 Den som ihärdigt (flitigt, omsorgsfullt, som första prioritet) söker det som är gott

får [Guds och människors] favör (gillande, godkännande),

men den som utövar (söker, kräver) ondska, kommer själv att få den över sig.

28 Den som förtröstar på (sätter sitt hopp till) rikedomar kommer att falla,

men den rättfärdige ska grönska som en växande kvist (blomstrande trädkrona).

29 Den som ställer till med olycka i sin egen familj, hans arv blir som vinden (tomhet, den är som bortblåst),

och dåren kommer att få tjäna (vara slav till) de som har visa hjärtan.

³⁰ De rättfärdigas frukt (*resultat, vinst*) är som ett livets träd,

och den som vinner hjärtan är vis.

[Den grekiska översättningen Septuaginta har i stället för det synonyma parallellen "vinner hjärtan", ett motsatsförhållande: "men våld utsläcker liv".]

³¹ Se (*lägg noga märke till detta*), om den rättfärdige får sin belöning redan här på jorden

[alla våra handlingar får konsekvenser; rättfärdighet ger välsignelse, frid och framgång, men även felsteg ger konsekvenser],

hur mycket mer då den ogudaktige och syndaren.

[Detta är den enda av alla verser i Ordspråksboken som börjar med ordet "Se". Det ger extra fokus och belyser att versen har ett viktigt budskap. Hebreiska ordet för belöna, "shalam", kommer från ordet "shalom" och kan användas både i positiv och negativ bemärkelse. Detta gör att versen kan tolkas på två sätt. Den rättfärdige belönas med frid, välsignelse redan här på jorden, men kan också behöva ta konsekvenserna av de felsteg han gör. Oavsett tolkning så är grundbudskapet klart och sammanfattas i 1 Pet 4:18: "Om den rättfärdige knappt blir räddad, hur ska det gå för den orättfärdige?"]

Älska kunskap med tillhörande korrigerings

¹ Den som älskar korrigerings (*rättning, fostran*) han älskar kunskap (*insikt, förståelse*),

men den som hatar tillrättavisning är helt omdömeslös (*enfaldig, dum*).

² En god människa får nåd (*favör, accepterande, uppskattning*) av Herren,

men Herren (*Jahve*) dömer en människa med onda planer.

³ Ingen människa kan bestå (*vara säker*) genom [*att göra*] ondska,

men de rättfärdiga står stadigt (*är djupt rotade*) och kan inte rubbas.

⁴ En skicklig (*effektiv, alert, hederlig*) hustru (*med stark karaktär och initiativförmåga*) är sin makes krona,

men en maka som orsakar skam (*förvirring, oreda*) är som röta (*förruttnelse*) i hans ben.

Tankar och planer

⁵ Tankarna (*planerna*) hos de rättfärdiga är ärliga (*pålitliga*),

men råden från de ogudaktiga (*syndarna, kriminella*) är bara svek (*bedrägeri*).

⁶ Orden från de ogudaktiga är som ett dödligt bakhåll,

men de rättfärdiga räddas [*från överfallet*] genom sina ord.

7 De ogudaktiga blir omkullkastade (*störtade, fällda*), det är slutet för dem,
men de rättfärdigas hus (*boning, familj*) består.

8 En människa blir dömd [*av både Gud och människor*] i förhållande till sitt förstånd [*insikt och förmåga att förstå*],
men den som har ett medvetet fördärvat (*förvridet*) hjärta blir föraktad.

Visa omsorg över dina tjänare, djur och mark

9 Bättre ha ett lågt anseende (*vara ringaktad, föraktad av människor*) och ha en tjänare,
än att skryta om sin status (*och sig själv*) men inte ha mat för dagen.

10 Den rättfärdige tar hand om sina djur (*känner och har medlidande med dem*),
men den ogudaktiges "barmhärtighet" är grymhet.

11 Den som brukar sin jord får överflöd av mat,
men den som springer efter (*söker, följer*) tomhet (*fanatiserar om lättförtjänta pengar*) saknar förstånd.

12 De ogudaktiga har begär efter onda människors byte [*vinst som fåtts på orättfärdigt sätt*],
men de rättfärdiga står stadigt (*djupt rotade*) och bär [*rikare långsiktig*] frukt.

Den som är vis lyssnar på råd

13 Den som är ond fångas av sitt eget syndfulla tal,

men de rättfärdiga tar sig ur (*hittar en väg ur*) problem (*oro, svåra situationer*).

14 En [*rättfärdig*] människa får själv glädja (*fröjda*) sig och ta del av (*fyllas upp av*) resultatet av sina ord,

och arbetet som hennes händer utför kommer tillbaka till henne [*som en skörd av det goda som har såtts*].

15 En dåres väg är rätt i hans egna ögon,
men den som är vis lyssnar på råd.

16 En dåres ilska (*heta temperament*) blir synligt på en gång,

men den som är förständig (*välbetänkt, aktsam*) ignorerar en förolämpning (*har overseende och brusar inte upp och ger igen när han blir förorättad*).

17 Den som vittnar sant talar sanning (*uppenbarar hela sanningen*),

men ett falskt vittne bedrar (*talar osanning*).

18 Den som talar först och tänker sedan (*är snabb att ge svar på tal*),

hans ord skär (*sticker, genomborrar*) som ett svärd, men de visas tunga är helande (*läkedom*).

19 Läppar som talar sanning står fast för evigt,

en tunga som ljuger hörs bara för ett ögonblick.

²⁰ Svek (*bedrägeri*) finns i hjärtat hos dem som planerar ondska,

men de som verkar för (*medlar mellan parter för att skapa*) fred får glädje [*i hjärtat*].

²¹ Ingen ondska [*som resultat från en ogudaktig livsstil*] kan drabba den rättfärdige,

men de ogudaktiga får uppleva mycket olycka (*elände, bedrövelse, bekymmer, oro, plåga, sjukdom*) [*eftersom de medvetet har valt bort Gud*].

²² Läppar som ljuger är motbjudande (*avskryvärda, vidriga*) för Herren (*Jahve*),

men de [*människor*] som är rättvisa (*trogna, som motstår frestelser*) är hans glädje (*behag*).

²³ En förståndig (*välbetänkt, försiktig, aktsam*) människa stoltserar inte med sin kunskap,

medan dårars hjärtan ropar (*skriker*) ut sin dårskap (*oförstånd, galenskap*).

²⁴ De som är arbetsamma (*flitiga*) når ledande positioner,

medan den late tvingas arbeta hårt (*arbeta som slav åt en annan herre*).

²⁵ Bekymmer (*oro, rädsla*) i en människas hjärta tynger ner henne (*skapar depression*),

men ett gott (*uppmuntrande, vänligt*) ord gör det [*hennes hjärta*] glatt.

26 Den rättfärdige leder sin vän (*nästa, granne*) rätt,

men de ondas väg leder [*dem själva och andra*] vilse.

27 Den late (*bedragaren*) jagar inte sitt eget byte och tillreder det inte,

till skillnad från den arbetsamme (*noggranne, som inte ljuger*) som får värdefulla tillgångar (*ära, dyrbara diamanter*).

[*Han har glädje över dem, tillreder med gott samvete köttet han själv jagat så att det smakar gott*].

28 På rättfärdighetens stig (*välkända, upptrampade gångväg*) finns liv,

och på den vägen finns ingen död utan evigt liv.

13

Vandra med de visa

1 En vis son tar till sig sin faders korrigerings (*tuktan, tillrättavisning, justering*),

men en dåre lyssnar inte ens på tillrättavisning.

2 En [*rättfärdig*] människa får äta god frukt från sina ord,

men de trolösa (*de som har som livsstil att svika sina löften*) hungrar efter våld (*och får äta upp det onda de sagt*).

³ Den som vaktar sin mun bevarar sitt liv,
men till den som pratar vitt och brett kommer förstörelse (*skada, förödelse, terror*).

⁴ Den late har stor aptit men äger inget,
den arbetsammes aptit blir rikligen mättad.

⁵ En rättfärdig människa hatar all falskhet (*lögn, förledande tal, svek*)
men den ogudaktige agerar osmakligt (*avskryvärt*) och skamligt (*vanhedrande, sprider rykten och skandaler*).

⁶ Rättfärdighet beskyddar den som är ärlig,
men ondska fäller (*omkullkastar, förvränger*)
syndaren [*drar ner honom djupare och djupare i synd*].

Rikedomens bedräglighet

⁷ Somliga agerar som om de var rika men har ingenting,
andra anser sig vara fattiga men har stora rikedomar.

⁸ Den rike kan behöva betala lösen för sitt liv,
men den fattige får inte ens några hot.

⁹ De rättfärdigas ljus [*ande*] brinner frimodigt (*med glädje*),

medan de ogudaktigas lampa [*ande*] ska bli utsläckt.

10 Högmod skapar bara strider (*tvister, ordstrider, tävlan, gräl*),

men hos dem som tar emot råd (*är läraktiga*) finner man vishet.

[*De har en ödmjuk inställning, erkänner att de inte vet allt och är villiga att lära sig mer.*]

11 Rikedom införskaffad på ett orättfärdigt sätt (*vunnen snabbt*) försvinner bort,

men den som samlar efter hand (*arbetar med händerna, samlar lite i taget*) ska få mycket [*öka sin rikedom*].

Uppfylld önskan

12 Hopp (*förväntan*) som drar ut på tiden gör hjärtat sjukt (*sorgset, svagt*),

men en uppfylld önskan (*längtan*) är ett livets träd [*återupplivar och ger styrka*].

13 Den som föraktar ordet (*råden*) [*undervisning från Gud och människor*] blir utplånad (*förstörd*),

men den som fruktar (*respekterar, värdesätter*) budet (*Guds lag*) blir belönad.

14 En vis människas undervisning (*hebreiska "torah"*) är en källa av liv

som gör det möjligt att undvika dödens fällor.

15 Ett gott förstånd (*insikt, förståelse*) ger favor (*förståelse, gott anseende, uppskattning*),

men vägen för de trolösa (*falska, svekfulla*) är ständigt svår.

16 Den eftertänksamme (*förståndige, vise*) agerar med kunskap i allt,

men en [*självgod*] dåre exponerar öppet sin dårskap.

17 En ogudaktig budbärare faller i olycka,

men en trogen ambassadör kommer med helande.

18 Fattigdom och skam får den som vägrar ta emot tillrättavisning (*undervisning*),

men den som tar till sig korrigerings blir ärad.

19 När en önskan går i uppfyllelse så är det ljuvligt (*tillfredsställande, ger det en god känsla*) för själen,

därför är det mycket upprörande (*svårt*) för en [*självgod*] dåre att överge sin ondska [*eftersom hans hjärta är inställt på att göra ont*].

Rätt umgänge

20 Den som vandrar med (*umgås och är förtrolig med, går i samma riktning som*) de visa, blir själv vis [*lär av de visa*],

men den som slår sig ihop (*associerar sig, blir kompanjon*) med dårar kommer ta skada (*bli fördärvad, drabbas av olycka*).

[*Som en konsekvens blir han själv en dåre och får lida för sitt val.*]

21 Olycka följer (*förföljer*) syndare,
men de rättfärdiga får goda saker (*lycka, framgång, rikedom, överflöd*) som lön.

Ett gott arv

22 En god man lämnar ett arv till sina barnbarn,
syndarens rikedomar är förvarade (*magasin-erade i det fördolda*) åt de rättfärdiga.

23 De fattigas åkrar kan ge mycket god avkastning [*mat*],
men många förgörs på grund av orättvisa.

24 Den som spar på riset hatar sin son,
men den som älskar honom är noga med att tillrättavisa (*disciplinera*) honom tidigt (*i unga år*).

25 Den rättfärdige äter så han blir mätt,
men de ogudaktiga (*syndarna, kriminella*) har en tom mage.

14

Vishet och dårskap

1 En vis kvinna bygger ständigt upp sitt hem,
men den dåraktiga river ner (*slår sönder*) det med sina egna händer.

2 Den som vandrar i rättfärdighet fruktar (*vördar, respekterar, ärar*) Herren (*Jahve*),
men den som går krokiga vägar (*är moraliskt fördärvad, lämnar den rätta vägen*) föraktar honom.

³ I en dåres mun växer högmod [*lika snabbt*] som en planta skjuter nya skott
[*de uppblåsta orden ger god näring för högmodet*],
men de visa beskyddas av sina [*ödmjuka*] ord.

⁴ Där det inte finns några oxar, är stallet rent,
men en oxes styrka möjliggör en stor vinst (*stor skörd*).

⁵ Ett ärligt vittne ljuger inte,
men ett falskt vittne andas ut lögnen [*ljuger lika ofta och naturligt som han andas*].

⁶ En dåre (*som hånar Gud*) söker vishet men finner den inte [*hans attityd hindrar honom*],
men kunskap kommer lätt för den som har förstånd (*insikt, förståelse*).

⁷ Håll dig på avstånd från en dåraktig (*självgod*) människa,
du kommer inte höra något vettigt från den personen.

Se inte bara på fasaden

⁸ Visheten hos en förståndig (*välbetänkt, försiktig, aktsam*) människa gör att hon vet vart hon går,
men dårskapen hos dårarna leder dem vilse.

⁹ Dårarna hånar (*skrattar, gör sig löjliga över*) skuldoffer (*bekännelse av och upprättelse från en synd som ingen annan vet om*),

men hos de rättfärdiga finns Guds favör (*gillande*).

10 Hjärtat känner bäst sin egen bitterhet (*oförsonlighet, hårdhet*),
och ingen främling kan heller dela dess glädje.

11 De ogudaktigas hus (*permanenta boningar, familjer*) ska bli ödelagda,
men de rättfärdigas tält (*nomaders temporära tält, boningar, familjer*) ska blomstra.

12 Det finns en väg som verkar rätt för en människa,
men till slut kan den leda till döden.

13 Även mitt i ett skratt kan hjärtat vara sorgset (*värka*),
och slutet på [*en sådan ytlig*] glädje är sorg (*tyngd*).

Väg varje ord

14 Den som har vänt om från den rätta vägen i sitt hjärta (*den som är opålitlig, har lämnat Gud*)
får betala för sina val [*mättas av frukten av sina egna vägar*],
däremot blir en god människa belönad för sina beslut.

15 Den oförståndige (*omedvetne, dåraktige, utan hämningar*) tror på varje ord han hör,
men den förståndige tittar (*aktar, överväger, är medveten om*) vart han går.

16 En vis man inser (*misstänker, fruktar*) fara och undviker ondska,

men dåren är våghalsig (*självssäker*) och handlar övermodigt.

17 Den som är hetlevrad handlar dåraktigt,
en man som har onda planer är hatad.

Krönt med kunskap

18 De oförståndiga (*dåraktiga, hämningslösa*) ärver (*samlar på sig*) oförstånd (*dårskap*),

men den förståndige är krönt (*ärad*) med kunskap (*insikt, förståelse*).

19 Ondskan måste böja sig inför det goda,
och de ogudaktiga människorna [*står bönfallande och bedjande*] vid de rättfärdigas portar (*dörr, stad*).

20 Den fattige är hatad även av sina egna grannar,
men de rika har många [*som vill vara deras*] vänner.

21 Den som föraktar sin granne syndar [*mot Gud, sin granne, och sig själv*],

men glad (*lycklig, välsignad*) är den som förbarmar sig över (*är vänlig mot*) de ödmjuka (*betryckta, på grund av orättvisor*).

22 Är det inte så att de som planerar ondska själva vandrar vilse,

men de som planerar (*tänker ut*) godhet möter nåd (*trofast kärlek, barmhärtighet*) och sanning (*trofasthet*).

23 I allt arbete så finns det en vinst (*förtjänst*),
men tomt prat leder bara till fattigdom (*behov*).

24 De visas krona (*ära*) är deras rikedom,
medan dårskapen hos de självsäkra dårarna
inte är annat än enfald (*oförnuft, dårskap*).

25 Ett vittne som talar sanning [*i rätten*] räddar
liv,
medan ett falskt (*manipulerande*) vittne talar
lögner [*och sätter oskyldigas liv i fara*].

26 Den som fruktar (*vördar, respekterar, ärar*)
Herren (*Jahve*) har stor trygghet (*frimodighet,
säkerhet*),
hans barn har alltid en säker tillflyktsplats.

27 Att i frukta (*vörda, respektera, ära*) Herren
(*Jahve*) är en källa till liv,
den gör att dödliga fällor kan undvikas.

Rättfärdighet upphöjer ett folk

28 En konungs ära (*majestät, skönhet*) beror på
hur många undersåtar han har,
är det brist på människor [*i hans tjänst*] så blir
det hans fall.

29 Den som är sen till vrede har stor kunskap
(*insikt, förståelse*),

men den som är hetlevrad exponerar sin dåraktighet och gör den ännu mer uppenbar.

30 Ett sunt (*friskt*) sinne (*hjärta*) ger liv och hälsa i kroppen,

men avundsjuka (*missunnsamhet, bitterhet*) är som röta (*förruttnelse*) i benen.

31 Den som förtrycker den fattige, utmanar (*trotsar, förolämpar*) hans skapare,

men den som är barmhärtig (*god*) mot den utsatte (*fattige, den som lider nöd*), ärar Gud.

[*Ordagrant "ärar honom", vilket syftar på Gud som skapat alla människor.*]

32 Den ogudaktige trycks ned (*drivs i väg*) på grund av sin egen ondska,

men den rättfärdige har hopp och är frimodig ända in i döden.

33 Vishet bor (*vilar utan att göra väsen av sig*) i hjärtat på den som har förstånd (*insikt, förståelse*),

men i det inre hos dårar måste visheten ständigt göra sig påmind (*uppenbara sig*) [*den är kvävd hos dåren*].

34 Rättfärdighet (*andligt och moraliskt, på alla områden och i alla relationer*) upphöjer en nation,

men synd nedvärderar (*förminskar, degraderar, är en skam för*) ett folk.

³⁵ En tjänare med förstånd får kungens favör (*gillande, accepterande, uppskattning*),
men hans vrede kommer över den som skämmer ut honom.

15

Gud ser allt

¹ Ett mjukt (*stilla*) svar tar bort vrede (*ursinne, raseri*),

men ett hårt (*sårande*) ord rör upp ilska.

² De visas tunga talar kunskap på ett rätt sätt,
men dårens mun spyr ut dårskap.

³ Herrens (*Jahves*) ögon finns på varje plats,
och de ser både det onda och det goda.

⁴ Den tunga som talar helande (*läkande, uppbyggande*) ord är ett livets träd,
men när den avsiktligt är falsk (*förvanskande, förvriden*) krossar den anden.
[Hos både den som lyssnar och den som talar.]

⁵ En dåre föraktar sin faders tillrättavisning och straff,
men den som tar till sig tillrättavisning är klok.

⁶ De rättfärdigas hem har många skatter (*stor rikedom*),
men de ogudaktigas inkomst för bara med sig olycka (*problem, oro, förvirring, oordning*).

⁷ Läpparna hos de visa sållar medvetet [*bland sina tankar*] och sprider bara kunskap,

så är det inte med de självgoda dårarna som saknar urskillningsförmåga redan i sitt hjärta.

⁸ De ogudaktigas [*religiösa*] offer är avskyvärt (*motbjudande, vidrigt*) inför Herren (*Jahve*),

men bönerna från de rättfärdiga är hans glädje (*tillfredsställelse, lycka, behag*).

⁹ Avskyvärd (*motbjudande, vidrig*) är den ogudaktiges väg inför Herren (*Jahve*),

men han älskar den som söker hans rättfärdighet.

¹⁰ För den som överger Guds stig (*välkända, upptrampade gångväg*) väntar sträng bestraffning,

den som hatar (*vägrar att ta emot*) tillrättavisning kommer att dö [*fysiskt, moraliskt och andligt*].

¹¹ Sheol (*de dödas plats*) och Abaddon (*avgrunden, förgörelsens plats, se Ords 27:20; Job 26:6; Upp 9:11*) är båda synliga (*öppna, uppenbara*) inför Herren (*Jahve*),

hur mycket synligare är då inte människors hjärtan?

Hjärtat är centralt

¹² En dåre ogillar den som tillrättavisar honom, han går inte till de visa [*för att fråga om råd*].

¹³ Ett lyckligt hjärta ger ett glatt ansiktsuttryck,

men hjärtesorg krossar (*bryter ner*) anden.

14 Hjärtat hos den som har förstånd söker (*frågar efter, kräver*) kunskap,
men munnen hos [*den självgode*] dåren njuter av (*har aptit för*) dårskap.

15 För den bedrövade (*nedslagne, olycklige, fattige*), är varje dag ond (*svår, eländig*),
men den som har ett glatt hjärta har en ständig fest.

16 Det är bättre att ha lite [*en liten material tillgång*] och frukta (*vörda, respektera*) Herren (*Jahve*),
än stor rikedom med den förvirring (*tumult, oro*) som den för med sig [*genom det ogudaktiga sätt den införskaffats och förvaltats på*].

17 Det är bättre att äta en enkel sallad i en kärleksfull gemenskap,
än en gödd oxe där det är hat [*mellan människor och Gud*].

18 En hetlevrad man orsakar strider (*tvister, gräl, tråtor*),
men den som är sen till vrede (*tålmodig*) stillar (*dämpar, kväver*) dispyter (*konflikter*).

19 Den lates väg är överväxt med törne [*vildväxande rosenbuske med taggar som sticker, sårar och snärjer*],

men den rättfärdiges stig (*välkända, upptrampade gångväg*) är säker och väl utstakad.

20 En vis son gör sin fader glad,
bara en dåre föraktar sin moder.

21 Dårskap tilltalar den som saknar hjärta och förstånd,
men den som har förståelse (*insikt, förstånd*)
går sin väg rakt fram.

22 Utan överläggning (*rådläggning, debatt*) blir
det inte som planerat (*planerna blir utan syfte och mål*),
men där man rådgör tillsammans (*utbyter erfarenheter, frågar rådgivare*) grundas
(*fastläggs*) planerna.

23 Det ger glädje att kunna ge [*ett bra konstruktivt, hjälpande*] svar,
och ett ord talat i rätt tid (*tillfälle*) – det är
välsignat.
[*Ett gott råd i rätt tid välsignar både den som får
och den som ger det.*]

24 Den förståndige vandrar uppåt [*mot himmelen*] på livets stig (*välkända, upptrampade gångväg*),
och på så vis undviker han dödsriket (*Sheol, de dödas plats*) därnere.

25 Herren (*Jahve*) river ner den högmodiges hus
(*familj, liv*),

men han bevarar änkans tomtmarkeringar (*gränslinjer*).

26 Onda planer (*tankar*) är något avskyvärt (*motbjudande, vidrigt*) i Herrens (*Jahves*) ögon, men vänliga (*vackra*) ord är rena [*inför honom*].

27 Den som är girig efter orätt vinning (*genom ojusta metoder eller våld*) för in olycka (*problem, oro, förvirring, oordning*) i sitt eget hem, men den som hatar mutor ska leva (*inte dö en för tidig död, leva i framgång, leva för evigt i himlen*).

28 Den rättfärdiges hjärta betänker (*studerar, är förberedd på*) hur han ska svara, men de ogudaktigas mun spyr ut ondska.

29 Herren (*Jahve*) är långt borta (*fjärran*) från de ogudaktiga (*syndare, kriminella*), men han hör bönerna från de rättfärdiga.

30 Ögon som utstrålar ljus [*från ett glatt fridfullt inre*] gläder hjärtan [*hos andra människor*], och goda nyheter ger näring åt benen [*ger inre styrka*].

31 Det öra som lyssnar på livgivande tillrättavisning kommer att bli kvar bland de visa.

³² Den som vägrar ta emot tillrättavisning (*tuktan, disciplin*) föraktar (*ogillar, tar avstånd ifrån*) sig själv,

men den som tillåter sig att bli tillrättavisad (*tar emot korrigerings*) växer i förståelse (*insikt*).

³³ Att frukta (*vörda, respektera, ära*) Herren (*Jahve*) är vägen till vishet (*det fostrar och disciplinerar*),

och ödmjukhet (*att underordna sig Herren*) är vägen till ära (*upphöjelse, respekt*).

16

Allt har sin tid och plats

¹ En människa ansvarar för alla planer i sitt hjärta (*att bearbeta och strukturera dem*),

men det [*visa*] svar som tungan till sist ger kommer från Herren (*Jahve*).

² Alla människans vägar är rena (*rätta*) i hennes egna ögon,

men Herren (*Jahve*) prövar (*mäter, väger, bedömer*) anden (*inre tankar, hjärtats motiv*).

³ Överlämna (*dela med dig, anförtro, "rulla över"*) dina verk (*allt du gör och ämnar att göra*) till Herren (*Jahve*),

så ska dina planer (*tankar, syften, mål*) ha framgång (*stå fasta och bli grundligt etablerade*).
[*Dela dina planer med Herren så går det väl!*]

⁴ Herren (*Jahve*) har gjort allting [*för att fullfölja och bidra*] till sitt syfte,

även de ogudaktiga [*passar i rollen*] för den onda dagen.

⁵ Varje människa som är stolt (*arrogant*) i sitt hjärta är avskryvärd (*motbjudande, vidrig*) för Herren (*Jahve*),

du kan vara säker på att sådana inte undgår sitt straff.

⁶ Genom nåd (*trofast kärlek, barmhärtighet, godhet*) och sanning (*pålitlighet, fasthet, stabilitet*)

[*till Gud och människor - inte genom religiösa offer*], sonas (övertäcks) straffet för synd,

och genom att frukta (*vörda, respektera*) Herren (*Jahve*) [*genom att ha en sund Gudsfruktan*] undviker människor ondska (*fara*).

⁷ När en människas vägar (*sätt att leva*) tilltalar (*behagar*) Herren (*Jahve*),

gör han även så att hans fiender försonas (*sluter fred*) med honom.

⁸ Bättre att ha litet med rättfärdighet,

än stor rikedom med tumult (*förvirring, problem, oro*)

[*som kommer på grund av det orättfärdiga sättet den införskaffats och förvaltats på*].

⁹ En människas hjärta (*sinne*) tänker ut sin väg (*sitt sätt att leva*),

men Herren (*Jahve*) styr (*leder*) hennes steg (*i singular; levnadslopp*).

[*Väg här avser troligen främst karaktär och moral, se Ords 16:2, 7, 17, 25.*]

Väg dina ord noga

¹⁰ Gudomligt inspirerade beslut finns på konungens läppar,

därför måste hans mun vara trofast när han dömer.

¹¹ En rätt [*omanipulerad*] balansvåg och medföljande vikter kommer från Herren (*Jahve*),

alla vikter i viktlådan har sitt ursprung från honom.

¹² En kung som är ond är något avskyvärt (*motbjudande, vidrigt*) [*inför både människor och Gud*],

tronen befästs genom rättfärdighet [*på alla områden och i alla relationer*].

¹³ Rättfärdiga läppar är en glädje för kungar, och de älskar den som talar det som är rätt (*sant, rättframt, uppriktigt*).

¹⁴ Kungens vrede är en dödens budbärare, men en vis man lugnar (*stillar*) den.

¹⁵ I skenet av kungens närvaro finns liv, och hans favör (*gillande*) är som ett moln som ger vårregn.

[Det sista regnet innan skörden som ger näring åt frukten, till skillnad från höstregnet som gör så att sådden groor.]

Ödmjukhet och vishet

16 Hur mycket bättre är det inte att skaffa vishet än guld!

Ja, hellre än silver, välj att få förstånd (*insikt, förståelse*).

17 De rättfärdigas huvudväg (*upphöjda väg*) undviker ondska,

den som aktar (*skyddar*) sin väg, bevarar sitt liv (*sin själ*).

[Två olika hebreiska ord för väg används här. Det första är "mesila" - en välbyggd huvudväg där hinder har röjts bort. Det är en upphöjd väg utan stötestenar, se Jes 40:3; 62:10. Det andra ordet för väg är det mer vanligt förekommande "derek", som ofta används om livsval och personlig vandringsväg.]

18 Stolthet går före undergång,

och en arrogant (*högmodig*) ande före fall (*olycka*).

19 Bättre att vara bland de fattiga och ha en ödmjuk ande,

än att dela byte [*från orätt vinning*] med de stolta (*högmodiga*).

20 Den som agerar vist (*följer Guds ord*) får framgång,

den som förtröstar på Herren (*Jahve*) blir välsignad (*glad, lycklig, avundsvärd*).

21 De som är visa i hjärtat kallas förståndiga (*välbetänkta, insiktsfulla*),

ett gott (*behagligt, ljuvligt, väldoftande*) tal ökar kunskapen (*mottagligheten, förmågan att ta in kunskap*).

[Både för den som talar och den som lyssnar.]

22 Sunt förnuft (*kunskap, insikt, förståelse*) är en livets källa för dem som äger det,

men de oförnuftiga straffas av sin egen dårskap.

23 Hjärtat hos den vise lär tungan [*vad den ska tala*],

och hans läppar ökar i kunskap (*förmåga att lära ut, gott tal*).

24 Vänliga (*milda, vackra*) ord är som honung, sött i smaken och en läkedom för kroppen.

25 Det finns en väg som ser ut att vara rätt (*ligger rakt fram utan hinder*) för en människa,

men den leder till döden.

26 En arbetares aptit (*matlust, hunger*) verkar fördelaktigt på honom,

den egna munnens hunger pressar honom [*att arbeta*].

27 En ogudaktig (*ond*) människa gräver upp ondska [*skvallrar och letar efter skandaler hos andra*],

den är som brännande eld på hans läppar.

28 En falsk människa skapar (*sår, hittar på orsak till*) osämja (*splittring, oenighet*),

en skvallrare (*ryktesspridare*) separerar till och med nära vänner.

29 En våldsverkare (*grym man*) förför (*lurar*) sin vän (*granne, bror*)

och leder honom in på en ond väg.

30 Den som medvetet kisar med ögonen (*sluter sina ögon*) planerar ondska,

och den som stänger sin mun [*från att tala sanning*], han låter ondska få verka fullt ut.

31 Det gråa håret är en ärekrona [*det kröner en äldre person och inger respekt och vördnad*],

om den kommer från vandringen på de rättfärdigas väg.

32 Den som kontrollerar sitt temperament är bättre än en krigshjälte,

och den som kontrollerar sin [*egen*] ande är bättre än den som intar en hel stad.

33 Lotten kastas i knäet,

men beslutet kommer från Herren (*Jahve*).

17

Goda relationer viktigare än rikedom

¹ Bättre en torr brödkaka [*som kan ätas*] i lugn (*frid, ro*)

än ett hem fyllt av mat men med stridigheter.

² En vis tjänare får regera över en son som orsakar skam (*förvirring, oreda*),

och han får dela arvet med bröderna.

³ Smältdegeln är till för [*att förädla*] silver, och smältugnen för [*att förädla*] guld,

på samma sätt prövar (*undersöker, testar*) Herren (*Jahve*) hjärtan.

⁴ En ond människa lyssnar på (*uppmärksammar*) ondskefulla läppar (*tomt prat*),

och en lögnare lyssnar på förödande (*destruktivt, oanständigt*) tal.

⁵ Den som ser ner på (*förlöjligar, hånar, driver med*) den fattige förolämpar (*förnärmar*) hans Skapare,

den som är skadeglad (*gläder sig åt andras olycka*) undgår inte straff.

⁶ Gamla mäns krona (*stolthet*) är deras barnbarn, och barnens krona är deras fäder.

⁷ Överdrivet (*stortaligt*) tal lämpar sig inte för en dåre,

och ännu mer opassande är ljugande läppar hos en ledare.

⁸ En gåva (*muta*) fungerar som en skinande diamant [*ordagrant "en sten som charmerar"*] för den som ger den,

varthelst han vänder sig ger den honom framgång.

[Versen kan tolkas positivt att en gåva stillar vrede, se Ords 21:14. Ordet gåva kan också översättas muta vilket inte är accepterat enligt judisk lag, och då är versen en sorglig kommentar om det mänskliga beteendet, se vers 23.]

⁹ Den som har överseende med (*skylar, förlåter*) ett felsteg (*överträdelse*) väljer kärleken,

men den som ältar vad någon sagt (*gjort*) kan separera även nära vänner.

¹⁰ En tillrättavisning påverkar den vise mer än hundra slag på dåren.

¹¹ En ond människa söker bara uppror [*genom att medvetet bryta mot det som är rätt*],

därför ska en grym budbärare (*ängel*) skickas mot honom.

¹² Det är bättre att möta en björnhona som blivit separerad från sina ungar,

än att möta en [*högfärdig, arrogant*] dåre i sin dårskap.

- 13 Lönar någon gott med ont,
viker inte ondskan från hans hus.
- 14 Att börja ett gräl (*ordväxling, konflikt*) är som
att öppna en dammlucka med vatten,
stoppa därför grälet innan orden väller fram
ohindrat.
- 15 Den som rättfärdigar syndaren och den som
fördömer den rättfärdige
båda är lika avskyvärda (*motbjudande,
vidriga*) i Herrens (*Jahves*) ögon.
- 16 Varför skulle en dåre köpa sig kunskap
när han inte har någon vilja (*längtan, hjärta*)
att lära sig.
- 17 En vän älskar alltid (*visar tillgivenhet och
kärlek*) [*upppoffrar sig, betalar ett pris*],
en broder finns med (*föddes för att hjälpa*) i
motgång (*nöd, svårigheter, i en svår tid*).
[Här kan "en broder" även åsyfta någon som står
nära oavsett blodsband, se Ords 18:24.]
- 18 En människa som saknar förstånd skriver
under (*ger sitt handslag*),
och går [*förhastat*] i borgen för sin granne.
- 19 Den som älskar synd,
älskar strider (*tvister, ordstrider, tävlan,
gräl*),
den som bygger höga portar [*som en fasad för
att imponera och verka bättre än vad han är*]

försäkrar sig om sitt eget fall (*ras*).

20 Den som har ett fördärvat (*falskt*) hjärta får ingen framgång (*rikiedom, gott*),

och den som har ett fördärvat (*förvrängt, perverst*) tal faller i olycka.

21 Den förälder som får en [*självgod*] dåre till barn får sorg,

en far till en [*ohyfsad*] dåre har ingen glädje.

22 Ett glatt hjärta (*själ*) verkar som en god medicin,

men en sårad (*bruten*) ande suger mörken ur benen (*torkar ut och försvagar hela kroppen*).

23 Den ogudaktige (*syndaren, kriminelle*) tar emot mutor under bordet (*i hemlighet*)

för att förvränga rättvisans stigar (*välkända, upptrampade gångvägar*).

24 En man med förstånd placerar Guds vishet framför sina ögon (*fokuserar på den*),

medan en dåres ögon ser [*irrar runt*] på allt som finns på jorden [*utom på visdom*].

25 En självgod, dåraktig son är en sorg för sin fader

och bitter sorg för henne som fött honom.

26 Att straffa den rättfärdige är inte rätt,

att slå (*döda*) personer med hög moral för deras ärlighet (*övertygelse, moral, rättvisa*) är också fel.

Att vara tyst...

²⁷ Den som har kunskap (*vishet*) är sparsam med sina ord,

och en man med insikt (*förståelse*) har en dyrbar (*värdefull, högt aktad*) ande.

²⁸ Även en dåre kan tas för att vara vis om han håller tyst,

den som stänger sin mun tas för att vara förständig.

18

Ord kan döda och ord kan ge liv

¹ Den som medvetet isolerar (*separerar*) sig [*från Gud och människor*],

ger efter för sitt eget begär, och går emot all vishet (*förnuftighet, klokhet*).

² En [*självgod*] dåre har ingen längtan efter förstånd (*finner ingen glädje att söka insikt och vishet*),

han vill bara uttrycka sina egna åsikter.

³ Där en ogudaktig finns [*på en plats, i ett sällskap, eller i djupen av sin ondsk*],

där finns också förakt [*av allt som är ärbart och rätt*].

Inre brist på aktning leder till yttre tillrättavisning.

⁴ Orden i en människas mun är som djupa vatten
*[kan vara svåra att förstå, men en vis man
bemödar sig att hämta upp dem, se Ords
20:5],*
källan till *[Guds]* vishet är som en flödande
bäck *[ren och livgivande].*

Onda läppar

⁵ Det är avskyvärt att ta den skyldiges parti
(favorisera och upphöja honom i rättssalen),
och på så vis ta bort rätten från den oskyldige
(rättfärdige).

⁶ En *[självgod]* dåres läppar leder till strid
(tvister, tråtor)
– ja, hans mun ropar efter slag *(hans ord
inbjuder till att bli straffad).*

⁷ En *[självgod]* dåres mun blir hans undergång,
hans läppar är en snara *(fälla)* för hans själ
(liv, känslor, sinne, vilja).

⁸ Orden från en skvallrare *(ryktesspridare)* är
som läckerbitar som slukas glupskt *(med hast),*
de går in i kroppens innersta delar.

⁹ Den som är lat i sitt arbete *(försummar det
medvetet och inte ens försöker),*
är bror till den som förgör *(vandaliserar, bryter
ner, dödar).*
[Att bara släppa taget leder till undergång.]

Herrens namn är ett starkt torn

¹⁰ Herrens *(Jahves)* namn är ett starkt torn,

den rättfärdige skyndar (*springer*) dit och blir beskyddad (*lyft*) [*högt upp över ondska och fara*].

11 Den rikes tillgångar är hans mäktiga (*välbefästa*) borg,

i hans egen inbillning (*högfärd, stolthet, högmod*) är den [*hans tillgångar*] en hög mur.

12 Högmod (*arrogans, övermod*) i människans hjärta går före fall (*krasch, degradering*),

ödmjukhet (*beskedlighet, ett hjärta som kan underordna sig Gud och människor*)

är vägen till ära (*upphöjelse, respekt*).

13 Den som svarar innan han hört alla fakta är dåraktig och får skämmas.

14 Människans ande stärker (*uppehåller, ger näring åt*) henne under fysisk sjukdom (*smärta, problem*),

men en svag och bruten ande - vem kan bära den?

[*Under fysisk sjukdom finns hoppet och längtan efter att bli bättre, men under en depression är viljan att leva bruten.*]

15 Hjärtat hos den som har omdöme (*är förständig*) förvärvar (*samlar, förökar sin*) kunskap,

och de visas öron söker alltid (*lyssnar, begär, frågar*) efter kunskap.

16 Gåvor öppnar vägen
och leder en människa inför inflytelserika
(*stora*) män.

17 Den som först lägger fram sin sak verkar ha
rätt,
tills hans motpart frågar ut honom.

18 Lottkastning sätter stopp för tvister (*ordstrider*,
tävlan),
och skiljer mellan oeniga, mäktiga (*infly-*
telserika) män.

19 En broder som blivit förolämpad (*kränkt*,
förnärmad, *stött*) är svårare att vinna tillbaka
än en stark (*befäst*) stad,
strider (*tvister*, *gräl*, *tävlan*) är som en regel
(*bom*, *tvärså*) på [*porten till*] en fästning.

20 En människas inre mättas av frukten från sin
mun (*sitt tal*),
konsekvenserna av sina ord får han själv bära
[*både det goda och det onda*].

21 Tungan har makt över död och liv,
den som älskar den måste också äta dess
frukt.

22 Den som finner (*träffar*, *lär känna*) en god
hustru har fått något gott,
och har vunnit Herrens (*Jahves*) välsignelse
(*fått en förmån given från Gud*)

²³ Den fattige använder bönfällande ord (*ber om nåd*),

den rike svarar däremot med hårda (*aggressiva, sarkastiska, burdusa*) ord.

²⁴ En människa som försöker få många ytliga vänner [*en som försöker vara vän med hela världen*]

blir splittrad (*bryts sönder, visar sig vara en dålig vän*),

men en äkta vän är mer trofast (*ännu närmare*) än en broder.

19

Ärlighet vara längst

¹ Bättre är vara fattig och ärlig (*ha integritet*) än att ljuga (*ha ett fördärvat förvridet tal*) och vara en [*självgod*] dåre.

² Det är farligt att ha en stark längtan (*passion, iver*) utan kunskap,

den som rusar i väg gör dåliga val (*missar målet, syndar*).

³ Det är en människas egen dårskap som förstör hennes vägar (*får henne på fall*),

trots det blir hon ändå frustrerad (*arg*) på Herren (*Jahve*) i sitt hjärta.

⁴ Rikedom ger många vänner,

men den fattige undviks av sin granne.

⁵ Ett falskt vittne blir inte ostraffat,
och den som andas ut lögn kommer inte undan [*straff*].

⁶ Många frågar efter tjänster från en generös man,
alla är vän med en givmild person.

⁷ En fattig mans släktingar hatar honom,
och hans vänner undviker honom.
Han söker intensivt efter dem med [*tomma*]
löften,
men de är borta.

⁸ Den som skaffar vishet (*ordagrant "hjärta", ett gott omdöme, förmåga att känna*) älskar sitt eget liv,
den som bevarar urskillningsförmåga (*insikt*)
får framgång (*lycka*).

⁹ Ett falskt vittne blir inte ostraffat,
den som andas ut lögn kommer att förgås.

¹⁰ Det passar sig inte för en [*självgod*] dåre att
leva i lyx,
än mindre att en tjänare skulle råda över
kungar (*furstar, ledare*).

¹¹ En människa med gott omdöme är sen till
vrede,
det är hennes ära att ha overseende med en
orätt (*låta den passera*).

12 En konungs vrede är [*lika skräckinjagande*] som ett lejons rytande,
men hans favör (*gillande*) är [*lika livgivande och svalkande*] som daggen på gräset.

En förständig hustru kommer från Herren

13 En dåraktig [*självgod*] son är sin faders undergång,
en stridande hustru är som ett ständigt takdropp.

14 Hus och rikedomar kommer som arv från föräldrar,
men en förstående (*insiktsfull, varsam, framgångsrik, duktig*) hustru kommer från Herren (*Jahve*).

15 Lathet gör att en människa faller i en djup sömn,
den håglöse (*som är överksam och inte tar några initiativ*) får gå hungrig.

16 Den som håller buden [*från Gud och människor*] får behålla sitt liv,
men den som inte bryr sig om hur han lever kommer att dö i förtid.

17 Den som förbarmar sig över (*hjälp*) den fattige lånar till Herren (*Jahve*),
han kommer att betala tillbaka för de goda gärningarna.

18 Fostra din son medan det ännu finns hopp,

låt inte din ovilja (*tveksamhet*) [att säga ifrån] leda till hans död.

¹⁹ En man med stor ilska måste bli straffad, om du friar honom [*från konsekvenserna av sina vredesutbrott*],

måste du rädda honom om och om igen.

²⁰ Lyssna på råd och ta emot tillrättavisning, då kan du bli vis framöver (*till sist, när du är gammal*).

²¹ En människa har många planer i sitt hjärta (*sinne*),

men det är Herrens (*Jahves*) tankar (*syften*) för henne som står fast.

²² Vad som är önskvärt i människan är godhet (*vänlighet, lojalitet, trofasthet*),

och en fattig man [*som är ärlig*] är bättre än en [*rik*] lögnare.

²³ Att frukta (*vörda, respektera, ära*) Herren (*Jahve*) leder till liv,

den som gör det vilar mätt (*tillfredsställd, har överflöd*) och undgår ondska.

²⁴ Den late lägger handen i maten, men förmår inte föra den tillbaka till munnen.

²⁵ Bestrafva en dåre, och den oförståndiga (*omedvetne, dåraktige, utan hämningar*) lär sig att handla vist.

Tillrättavisa en man med förstånd, och hans kunskap (*insikt*) ökar.

26 En son som utövar våld mot sin far och driver bort sin mor,

han ger [*föräldrarna*] skam och drar vanära (*förbannelse*) över sig själv.

27 Min son (*barn, vän*), om du inte lyssnar på tillrättavisning

irrar du (*som en berusad*) bort från kunskap.

28 Ett ogudaktigt vittne hånar rättsväsendet (*rättvisa*),

och syndarens (*den ogudaktige, kriminelles*) mun sväljer glupskt ondska.

29 Domen väntar (*är till för*) dem som hånar (*föraktar Gud*),

och [*spö*] slag för dårarnas rygg.

20

1 Vin är en hädare [*den som är påverkad av det förlöjligar, hånar, driver, talar nedsättande om en sak eller en person*],

starka drycker larmar (*för oväsen*).

Den som låter sig ledas vilse (*raglar, blir berusad, begår misstag under inflytande*) av alkohol

är inte vis.

Tålamod lönar sig

2 Den skräck en [*upprörd, rasande*] kung inger kan liknas vid rytandet av ett lejon,

den som är orsak till hans ilska syndar mot sitt eget liv (*sätter sitt liv på spel*).

³ Det är en ära för en människa att undvika bråk (*strid, ordstrid, trätor*),
medan en dåre söker strid (*exploderar i ilska, startar gräl*).

⁴ Den late plöjer inte på hösten [*förbereder inte jorden för sådd*],
så när skördetiden kommer får han tigga, han söker utan att hitta någon skörd.

Ärlighet i allt

⁵ Planerna (*själva beslutsprocessen*) i en människas hjärta kan liknas vid en djup vattenkälla,
en förståndig människa drar upp dem [*från källan inom sig*].

⁶ Många människor säger att de är lojala och kärleksfulla,
men var hittar man dem?

⁷ Den rättfärdige vandrar (*lever sitt liv*) med integritet,
välsignade (*glada, lyckliga, avundsvärda*) är hans barn.

⁸ Kungen (*ledaren*) som sitter på domarstolen
sällar bort all ondska med sin blick [*håller ett öga på dem han ansvarar över*].

⁹ Vem kan säga:

”Jag har behållit mitt hjärta rent (*alla mina beslut och motiv har varit oförvitliga*),
jag är fri från min synd?”

¹⁰ Olika vikter [*en för försäljning och en annan för inköp*] och olika mått,
bådadera är avskyvärda (*motbudande, vidriga*) i Herrens (*Jahves*) ögon.
[*Herren ser allvarligt på oärlighet i affärer.*]

¹¹ Redan ett barn (*en ung man*) visar sin karaktär genom sina handlingar,
om de är rena och ärliga [*eller falska*].

¹² Örat som hör och ögat som ser.
Herren (*Jahve*) har gett oss båda.

¹³ Älska inte sömn för då blir du fattig.
Öppna dina ögon [*vakna upp från slumrandet*]
och du får mat i överflöd.

¹⁴ ”Skräp, bara skräp”, säger köparen [*till den som säljer*],
men när han går därifrån skryter han belåtet [*om sitt fynd*].

¹⁵ Man kan äga guld och mängder av juveler (*pärlor*),
men läppar som har kunskap (*insikt, förståelse*) är den dyrbaraste klenod (*ägodel*)
man kan ha.

16 [*Domaren säger till fordringsägaren:*]

Ta kläderna (*manteln*) från den som gått i borgen för en främling,

panta vad han har då han är säkerhet för en okänd (*en främmande kvinna*).

[Den som är dåraktig och tar på sig ansvaret för en främlings skulder, vars pålitlighet inte är känd, eller en äktenskapsbrytares, vars opålitlighet är känd, blir ansvarig även om det kostar honom hans mantel som pant.]

17 Stulet bröd smakar ljuvligt till en början,

men det dröjer inte länge förrän munnen är full av grus.

18 Planer (*mål, riktlinjer*) formas under vägledning med andra;

för inte krig utan överläggning (*gå inte ut i krig utan vis ledning*).

19 Den som skvallrar för vidare (*avslöjar*) vad som sagts i förtroende,

anförtro dig därför inte åt människor som pratar bredvid munnen.

20 Den som förbannar sin far eller sin mor,

hans lampa (*ande, liv*) ska slockna i djupaste mörker (*ordagrant "i mörkrets ögonsten", i den mörkaste delen av pupillen, helt omringad av mörker*).

21 Ett arv som [*genom girighet och orätt behandling av medarvingar*] snabbt gjort någon rik blir i slutändan utan Guds välsignelse.

22 Säg aldrig: "Det här ska du få igen för!"

Överlämna i stället situationen i Herrens (*Jahves*) hand (*vänta på Herren*), han ska rädda dig.

23 Dubbla vikter är avskyvärt (*motbudande, vidrigt*) i Herrens (*Jahves*) ögon,
och falska vågar behagar inte honom (*är av ondo*).

24 Varje steg en man (*stridsman, en man i sin bästa ålder*) tar kommer från (*har sitt ursprung från*) Herren (*Jahve*),
så hur kan någon själv förstå sin väg?

25 Det är farligt att alltför snabbt lova en gåva (*helig tjänst*),
utan att först beräkna kostnaden och tänka efter vilka konsekvenser beslutet kommer att få.

26 En vis ledare (*kung*) identifierar och tar bort de onda [*människorna från inflytelserika positioner*],
och låter tröskhjulet gå över dem.
[*Under tröskningen skiljs agnarna från vetet, de torra och döda skalorna utan substans tas bort.*]

27 Anden i människan är en Herrens (*Jahves*) lykta

som utforskar varje del av vårt inre.

²⁸ Nåd (*trofast kärlek, godhet, förbarmande*) och sanning (*stabilitet, fasthet, trofasthet*) bevarar en kung,

hans tron upprätthålls genom nåd (*trofast kärlek, godhet, förbarmande*).

[Begreppet "nåd och sanning" i vers 3, hebreiska "chesed ve emet" hör alltid ihop och finns i Guds eget vittnesbörd, se 2 Mos 34:6. Nåd utan sanning blir uddlös, medan sanning utan nåd blir obarmhärtig. Det behövs både nåd och sanning, men nåden kommer alltid först.]

²⁹ De ungas stolthet är deras styrka,

de äldres ära (*prydnad*) är deras gråa hår [*som står för vishet och erfarenhet*].

³⁰ Blodet renar ett sår [*inifrån och ut*],

och en tillrättavisning når vårt innersta [*renar oss inifrån*].

21

Gud ser våra motiv

¹ Kungens hjärta är som vattenflöden i Herrens (*Jahves*) hand,

han låter det mynna ut varhelst han vill.

[Bilden är från bevattningssystem med kanaler som än idag är vanligt i Mellanöstern. På samma

sätt som trädgårdsmästaren styr vattenflödet till olika delar, kan Gud styra ledares beslut.]

² Människan anser, från sitt perspektiv, att alla hennes vägar (*beslut*) är rätta,

men Herren (*Jahve*) prövar (*väger*) hjärtat.
[Människan rättfärdigar sina handlingar men Gud ser bakomliggande motiv och intentioner].

³ Att leva rent och rätt *[inför Gud och människor]*

betyder mycket mer för Herren (*Jahve*) än ett religiöst offer *[ett religiöst yttre].*

⁴ Stolta ögon (*då man anser sig själv vara överlägsen*) och ett högmodigt (*arrogant*) hjärta kännetecknar onda människor,

men även de ogudaktigas plöjande är synd.
[Ordet plöja kan också översättas "lampa", oavsett så är versens budskap klart: Den ogudaktiges hela liv, både arbete och glädjeämnen är synd i Guds ögon.]

⁵ Att planera noggrant ger vinst i det långa loppet,

medan hastverk (*oöverlagt handlande*) bara leder till förlust.

⁶ Rikedom införskaffad genom lögn (*en ljugande tunga, omoraliska metoder*) är som ånga

[som snabbt avdunstar och försvinner] och drivs hit och dit *[av vinden],*

den som söker sådan rikedom söker döden.

⁷ De ogudaktigas våld (*förstörelse, skada*) kommer tillbaka över dem själva,
eftersom de vägrar handla rättfärdigt.

⁸ För den oärlige är vägen krokig (*svår*),
men den rättfärdiges arbete (*handlande, inkomst från arbete*) är som en rak väg (*rätt*).

⁹ Det är bättre att bo i ett hörn på [*det platta*] hustaket
än att dela ett hus (*familj*) med en grälsjuk (*stridslysten, hetlevrad*) kvinna.

[Det var inte ovanligt att man byggde ett gästrum på det platta hustaket, det är antagligen detta som syftas på här, se 2 Kung 4:10.]

¹⁰ Ogudaktiga människor längtar (*har begär*) efter det onda,
de har ingen medkänsla för andra människor (*vänner, grannar*).

¹¹ När den arrogante (*skrytsamme*) blir straffad,
ser den oförståndige (*en naiv människa som blivit vilseledd*) detta och blir vis,
men människor med [*Guds*] vishet lär sig genom att ta emot undervisning.

[Kontrasten i denna vers är mellan den oförståndige och den vise. Den arrogante förändras inte, men när han tillrättavisas så ser den oförståndige det och får vishet. Bäst

är dock att ha ett öppet hjärta och ta emot undervisning och bli vis den vägen.]

12 Den rättfärdige studerar de ogudaktigas hus (familj),

hur de ogudaktigas liv [utan Guds beskydd] vänds upp och ner.

13 Den som väljer att inte höra (stänger sitt öra för) den fattiges rop,

kommer själv att ropa utan att få svar.

14 En gåva från en anonym givare lugnar en irriterad person,

en present (belöning) given i hemlighet stillar det starkaste raseri (ursinne).

15 När sanningen segrar gläder sig de rättfärdiga,

men det är de ondas skräck.

16 Den som viker av ifrån den rätta vägen

hamnar i de dödas sällskap.

17 Den som älskar nöje (tillfredsställelse, glada dagar) blir fattig,

den som älskar vin (alkohol) och olja [symbol på välgång och framgång] kommer aldrig att bli rik.

18 Den onde blir till lösen för den rättfärdige,

och den ogudaktige får ta den rättfärdiges plats [*eftersom det onda de planerar mot de goda, drabbar dem själva*].

19 Bättre att leva i ödemarken än att bo med en tjugig (*grälsjuk, stridslysten, hetlevrad*) kvinna.

20 Det finns dyrbara skatter och olja [*symbol på välgång och framgång*] i den vises hus (*hem*), men en självgod dåre gör snabbt slut på sina tillgångar (*slösar bort dem*).

21 Den som söker (*strävar*) efter det som är rätt [*och gör det*] den människan finner livet och blir också ärad.

22 En vis man kan storma en mäktig stad (*en stad full av krigsmän*), och bryta ner det starka fäste som stadens invånare förtröstat på. [*Vishet kan rent bokstavligt bryta ner starka fästen, men även mentala tankebyggnader.*]

23 Den som tänker efter innan han yttrar sig (*vaktar sin tunga*) slipper många bekymmer.

24 Hädare kallar man en arrogant och högmodig person som i allt han gör agerar med måttlöst övermod.

- 25 En lat människa dör till sist av hunger,
därför att hans händer vägrar att arbeta.
- 26 Han längtar ständigt efter (*åtrår*) det som inte är hans,
medan de rättfärdiga ger frikostigt utan att hålla tillbaka.
- 27 De ogudaktigas offer [*religiösa yttre handlingar*] är avskyvärda (*motbjudande, vidriga*) [*inför Gud*],
hur mycket värre är det då inte när det också frambärs med onda avsikter.
- 28 Ett falskt (*oärligt, ljugande*) vittne är dömt (*försvinner*),
men den som lyssnar uppmärksamt [*när han är kallad att vittna*] får respekt, [*hans vittnesbörd består*] och han blir oemotsagd.
- 29 En ogudaktig människa måste ta på sig en yttre fasad av styrka,
medan den rättfärdige planerar (*förstår*) sina vägar [*med en inre trygghet och tillförsikt*].
- 30 Det finns ingen mänsklig vishet,
kunskap eller vägledning som kan mäta sig mot Herrens (*Jahves*) vishet.
- 31 Stridshästen kan vara redo på stridens dag,
men befrielse (*seger*) kommer från Herren (*Jahve*).

22

Ditt rykte är mer värt än rikedom

¹ Välj hellre att behålla ett gott rykte än [att *armbåga dig fram för att få*] stor rikedom.

Ett gott anseende är bättre än silver och guld.

² Den rike och den fattige har detta gemensamt:
Herren (*Jahve*) har skapat dem båda.

³ Den förståndige ser i förväg faran och tar skydd,

men den oförståndige går rakt fram och får sitt straff.

⁴ Belöningen för ödmjukhet och att frukta (*vörda, respektera, ära*) Herren (*Jahve*)
är rikedom, ära och liv.

⁵ Törnen och fällor (*snaror*) finns längs med den obstinates (*falskes, egensinniges*) väg,

den som värdesätter sitt liv håller distans till sådana människor.

⁶ Led ett barn (*träna, vänj, och visa honom*) in på den väg han ska gå,

så viker han inte av från den när han kommer upp i åren.

⁷ Den rike regerar över den fattige,

och den som lånat är slav till den som givit lånet.

8 Den som sår synd får skörda sorg (*problem, oro*),

det är slut på den makt han utövat över andra genom sin ilska.

[Ordagrant "hans stav av ilska är över", dvs. det är nu slut på det inflytande han haft över andra människor som var rädda för hans lynniga temperament. Den grekiska översättningen Septuaginta har även en fortsättning med ytterligare ett ordspråk som Paulus citerar i 2 Kor 9:7: "Gud välsignar en glad och givmild man, men gör slut på hans gärningars tomhet."]

9 Den som är generös blir välsignad (*upphöjd*),
för han delar med sig av sitt bröd (*mat, tillgångar*) till den fattige.

10 Kör ut bråkmakaren så blir det lugnt,
ja då upphör bråken och skällsorden
(*förolämpningarna, hånandet, mobbningen*).

11 Den som älskar renhet (*har ett rent hjärta, goda intentioner*) och talar godhet (*vänliga ord*)
får kungen som vän.

12 Herrens (*Jahves*) ögon skyddar [*den som har*]
kunskap (*insikt, förståelse*),
men han omkullkastar den trolöses (*bedragarens*) ord.

13 Den late säger:
"Det är ett lejon där ute!
Jag blir dödad om jag går ut på gatan."

[Den late hittar på ursäkter för att slippa arbeta.]

14 En prostituerads mun är som en djup grop
[som används för att fånga vilda djur].

Den Herren (*Jahve*) är vred på faller i den.
*[Den som strider mot Gud förlorar hans beskydd
och faller offer för smickrande ord.]*

15 Dårskapen (*viljan att trotsa och göra uppror*)
är fastbundet i ett barns hjärta,
men tillrättavisning och disciplin (*uppfostran*)
driver bort den.
*[Upproriskhet är en konsekvens av syndafallet,
och kommer därför naturligt hos barnet.]*

16 Den som suger ut den fattige för att själv bli
rik,
och den som ger till den rike *[köper in sig hos
honom],*
båda blir med säkerhet fattiga (*går med
förlust*).

TREDJE SAMLINGEN: 30 visa råd (22:17-24:22)

17 Lyssna noggrant till de visas ord,
och ta min kunskap till ditt hjärta.

18 Du kommer att uppskatta dess ljuvlighet (*be-
haglighet, som underbar sång och vacker musik*)
om du bevarar dem djupt inom dig och har
dem redo (*fast förankrade*) på dina läppar.

19 För att din förtröstan (*tro, hopp, tillförsikt,
förtroende*) ska vara hos Herren (*Jahve*),
därför undervisar jag dig just i dag.

20 Jag har skrivit trettio punkter (*regler*)

för att ge råd (*planer; strategier*)
och kunskap (*insikt, urskillningsförmåga*).

²¹ Dessa gör att du med absolut säkerhet (*exakthet*) kan veta vad sanningens tillförlitliga ord är,

så att du kan svara med ord av sanning till dem som sänds till dig [*eller som du är utsänd av*].

1) *Ta inte pengar från den fattige*

²² Råna inte den fattige bara för att han är fattig, och använd inte din position för att förtrycka den svage i porten [*där stadens domstol hölls*].

²³ Herren (*Jahve*) för deras talan (*är deras försvarare*)

och berövar (*tar undan*) livet från dem som plundrar [*den fattige*].

2) *Umgås inte med lättretade personer*

²⁴ Umgås inte (*associera dig inte, var inte vän*) med arga (*lättretade*) personer, vandra inte [*ha ingenting att göra*] med en hetlehrad person.

²⁵ Om du gör det, så kan du lära dig (*ta efter*) hans stigar (*välkända, upptrampade gångvägar*) och gillra en fälla för dig själv.

3) *Gå inte i borgen för dem som redan har skulder*

²⁶ Gå inte i borgen

för den som redan har skulder [*och äventyra din familjs framtid*].

²⁷ För om du inte har medlen att betala,

kommer de [*indrivarna att även*] ta ifrån dig sängen du ligger på.

4) Flytta inte på gränslinjer

²⁸ Flytta inte på gränslinjer
som dina förfäder har satt upp.

5) Observera och lär

²⁹ Observera en människa som är skicklig i sitt arbete. Han kommer att stå inför (*tjäna, arbeta för*) kungar,

han ska inte stå inför (*tjäna, arbeta för*)
tvivelaktiga (*låga, obetydliga*) män.

23

6) Uppför dig på en fin middag

¹ När du blir bjuden på middag hos en inflytelserik person,

tänk på hur du uppför dig.

² Sätt en kniv på din strupe
om du har stor aptit [*behärska dig*].

³ Åtrå inte hans delikatesser,
det kan finnas dolda motiv [*till att du blev bjuden*].

7) Lägg inte all din energi på att jaga rikedom

⁴ Trötta inte ut dig för att bli rik,

lita inte på din egna [*mänskliga, begränsade*]
förståelse (*insikt*).

⁵ Om du bara fäster din blick på (*fokuserar på*)
materiell rikedom,

så är den plötsligt borta. Den har fått vingar
och flyger i väg som en örn mot himlen.

8) Låt dig inte luras av smickrande ord

⁶ Ät inte den missunnsammes (*hårdes, avundsjukes*) mat,

sukta inte efter hans delikatesser (*smakliga rätter*).

⁷ För som han tänker i hjärtat, sådan är han.

Beräknande säger han till dig,
varsågod ta för dig,

men menar inte ett ord av vad han säger.

⁸ Det lilla du ätit får du spy upp,

och dina komplimanger (*ljuvliga ord*) är
bortkastade (*förspilda*).

9) Det är omöjligt att tala en självgod dåre tillrätta

⁹ Bemöda dig inte att tala en dåre tillrätta

[ordagrant "tala inte i hans öron", dvs. i ett försök att få hans fulla uppmärksamhet],

han föraktar (*gör sig lustig över*) dina kloka ord.

10) De fattiga har en stjärnadvokat

¹⁰ Flytta inte på gamla (*forntida*) tomtmarkeringar (*gränslinjer*)

och gör inte intrång på de faderlösas (*änkors, föräldralösas*) åkrar.

¹¹ Deras försvarare (*återlösare*) är mäktig;

Han [*Gud själv*] kommer att föra deras talan mot dig.

11) Ta emot råd och kritik

¹² Öppna ditt hjärta (*sinne*) för fostran,

och öppna dina öron för kunskapens ord.

[*Var öppen och formbar till kritik, och lyssna noga på visa ord.*]

12) Var inte rädd för att tillrättavisa dina barn

13 Undanhåll inte tillrättavisning (*korrigering, disciplinering*) från ett barn;

om du bestraffar [*olydighet*] med riset (*spöstraff*) ska han inte dö [*kommer inte att ta fysik skada*].

14 Det är du som ska använda riset [*låta olydnad få konsekvenser*]

och rädda honom från dödsriket (*Sheol, de dödas plats*).

13) När barn tar till sig vishet ger det föräldrarna glädje

15 Mitt barn, om ditt hjärta (*själ, sinne*) fylls med vishet,

då fylls också mitt hjärta av glädje.

16 Mitt innersta kommer att spritta av glädje när dina läppar talar det som är rätt.

14) Avundas inte syndare

17 Låt inte ditt hjärta avundas syndare, fortsätt i stället att dagligen i vördnadsfull tillbedjan frukta Herren (*Jahve*).

18 Det finns en framtid [*för dig*], ditt hopp ska inte tas ifrån dig (*vara om intet*).

15) Varning för fylleri och frosseri

19 Lyssna på mig kära barn, bli vis och låt ditt hjärta ledas på Guds vägar.

20 Umgås inte (*associera dig inte*) med alkoholmissbrukare eller med dem som frossar i kött [*var inte delaktig i deras fester*].

21 Alkoholister och frossare blir fattiga,

dåsighet [*resultatet av att bara äta och dricka*]
klär en människa i trasor.

16) Respektera dina föräldrar

²² Lyssna på din fader, som gett dig livet.

Se inte ner på din mor när hon är gammal.

²³ Införskaffa sanning och sälj den inte,
införskaffa också vishet, disciplin och gott
omdöme (*insikt, förståelse*).

²⁴ Den rättfärdiges fader är verkligen lycklig
(*jublar i glädje och dans*),

den som får en vis son gläder sig åt honom
(*har en känsla av tillfredsställelse*).

²⁵ Låt din far och mor få glädjas,
och din mor som har fött dig vara lycklig (*jubla
i glädje och dans*).

17) Var vaksam, många har fallit på det sexuella området

²⁶ Mitt barn ge mig din fulla uppmärksamhet,
ta mig som en förebild.

²⁷ En prostituerad är som en djup grop,
och en främmande (*lösaktig, förbjuden*)
kvinna är en trång brunn.

²⁸ Hon ligger på lur för att fånga sitt byte,
lockar fler och fler till otrohet.

18) Alkoholen är bedräglig

²⁹ Vem har jämmer (*olycka, elände*)?

Vem har sorg (*ångest och känner hopplöshet*)?
Vem har ständigt tråtor (*tjat, gnat, ordstrider*)
[*runnt omkring sig*]?

Vem klagar hela tiden (*talar tomhet och non-
sens*)?

Vem blir slagen utan orsak (*får sår och märken*)?

Vem har dimmig syn (*blodsprängda ögon*)?

³⁰ Jo, det är de som sitter länge vid vinet,
de som prövar (*undersöker, testar*) olika vin-
sorter.

³¹ Titta inte på vinet när det är rött,
när det glittrar i vinglasen,
när det lätt rinner ner.

*[Bedöm inte vinet efter årgången, märket eller
smaken, utan efter dess effekt.]*

³² Till sist biter det som en orm,
ja det hugger som en giftorm.

³³ Du börjar se konstiga saker *[under alkoholens
inverkan]*

och ditt sinne börjar fantisera förvirrade,
fördärliga tankar.

³⁴ Ja, du blir *[lika ostadig]* som en som flyter på
havet

och *[lika utsatt för en katastrof]* som en som
ligger på toppen på en mast.

³⁵ Du säger: "De slog mig, men jag blev inte
skadad,

de misshandlade mig men jag kände inget.

När ska jag vakna upp,

så jag kan dricka igen *[för att fly verkligheten]."*

24

19) Var inte avundsjuk på onda människor

¹ Var inte avundsjuk på onda människor,
längta inte efter att vara med dem.

² De tänker bara på det som är ont (*de planerar
våldshandlingar*),

från deras mun kommer bara nedsättande (*ondskefullt*) tal.

20) Bygg ditt hus med vishet

³ Det krävs skicklighet och vishet för att bygga ett hus (*hem, en familj*),

och det krävs förstånd (*insikt, förmåga att förstå*) att bygga det på en god grund.

⁴ Genom kunskap (*vishet, urskillningsförmåga*) möbleras varje rum

med värdefulla och vackra (*ljuvliga, för ögonen sköna*) rikedomar.

21) Vishet gör dig stark

⁵ En vis man (*stridsman, en man i sin bästa ålder*) är stark,

ja en man med kunskap (*insikt, förståelse*) växer i styrka.

⁶ Utan visa råd (*utan en plan och en strategi*) kan du inte föra krig,

och med många rådgivare blir det seger (*säkerhet, trygghet, befrielse*).

22) Vishet segrar alltid över dårskap

⁷ Vishet är ouppnåelig för en dåre,

han blir mållös i porten [*där rätt skipades och etik och moral diskuterades*].

23) Planera inte ondska

⁸ En som tänker ut onda planer

får snart rykte om sig att vara ondskefull.

⁹ Att smida onda planer (*planera dårskap*) är synd,

den som hädar (*talar nedsättande om allt och alla*) blir till sist avskydd av alla människor.

24) *Prövningen visar på din styrka*

¹⁰ Om du förlorar modet (*blir tyst, drar dig tillbaka*) när du stöter på motstånd (*motgångar, problem, prövningar*)

så var det inte så mycket med din styrka från början.

25) *Rädda dem som håller på att gå under*

¹¹ Rädda dem som släpas i väg mot döden,
undsätt dem som förs bort till slakten.

¹² Säg inte: "Vi visste ingenting."

Tror du att han som ser in i ditt hjärta kommer att godta den ursäkten?

Han som bevarar ditt liv, vet han inte allt?

Ska inte han kompensera (*belöna, betala*) [dig och] var och en efter sina gärningar.

26) *Vishet är som honung för själen*

¹³ Min son, ät honung, för det är gott,
självrunden honung smälter i munnen.

¹⁴ På samma sätt ska du veta att vishet är ljuvligt för din själ (*ditt liv*),

om du tar till dig den så finns en framtid för dig,

och det du hoppas på (*längtar efter*) är inte förgäves.

27) *Den rättfärdige tar sig igenom svårigheter och ger aldrig upp*

¹⁵ Ligg inte på lur vid den rättfärdiges hem, som den ogudaktige gör.

Försök inte förstöra den rättfärdiges boning (*få den på fall*).

16 För även om en rättfärdig man skulle falla sju gånger (*skulle stöta på många problem och motgångar*),

så reser han sig upp igen, de ogudaktiga däremot faller handlöst när de möter svårigheter.

28) Gläd dig inte när din fiende faller

17 Gläd dig inte när din fiende faller,

låt inte ditt hjärta glädja sig (*fröjda sig i dans*) när han störtar (*lider nederlag*).

18 Herren (*Jahve*) ser vad du gör och det är ont i hans ögon (*det orsakar sorg och smärta hos honom*),

och han vänder sin vrede från honom [*och riktar den på dig, som begår ett ännu värre brott genom ditt hån*].

29) De onda har ingen framtid

19 Irritera (*reta, gräm*) dig inte på ondskefulla människor,

var inte avundsjuk på de ogudaktiga.

20 För de som är onda har ingen framtid,

lampan (*livsanden*) hos de ogudaktiga ska slockna.

30) Frukta Gud i vördnadsfull tillbedjan

21 Min son (*barn*), frukta Herren (*Jahve*) och kungen,

och associera dig inte med rebeller (*upprorsmän*).

22 För deras undergång kommer plötsligt,

vem vet vilket straff som Herren och kungen låter komma över dem.

Fler visa ord (24:23-34)

²³ Detta är också de visas ord:

Att diskriminera (*vara partisk*) när man dömer är fasansfullt (*fruktansvärt*).

²⁴ Den som säger till den skyldige: "Du är oskyldig,"

blir förbannad av folket, och avskydd av nationerna.

²⁵ Men för de [*rättfärdiga domare*] som går tillrätta med de ogudaktiga går det väl, de blir rikt välsignade (*de får framgång*).

²⁶ Som en kyss på läpparna [*lika önskvärd*], är ett rättframt (*ärligt, enkelt*) svar.

²⁷ Ordna först allt där ute, förbered marken [*plöj och så*],

sedan kan du bygga ditt hus (*hem*).

[*Bokstavligt bygga hus eller bilda familj.*]

²⁸ Vittna inte mot din nästa (*granne*) utan orsak, på så sätt bedrar du med dina läppar. ²⁹ Säg inte: "Jag ska ge igen för vad han gjort mot mig, jag ska ge honom vad han förtjänar."

³⁰ Jag gick förbi en lat mans åker,

förbi en vingård som tillhörde en oförständig man (*en utan hjärta*).

³¹ Den var överväxt med tistlar, och markytan var täckt av nässlor (*ogräs*), och dess stenmur var nedriven.

³² Jag betraktade och tänkte noga på vad jag såg,
jag drog följande lärdom från vad jag sett:
³³ "Lite mer sömn, en liten tupplur,
lägg armarna i kors för att sova lite till,
³⁴ och fattigdomen kommer marscherande till
dig,
nöden överraskar dig som en invaderande
soldat."

25

FJÄRDE SAMLINGEN: 130 ordspråk sammanställda av Hiskias män (kap 25 - 29)

¹ [Följande sektion, kap 25-29, består av ordspråk som Salomo har skrivit. Kung Hiskia och hans medarbetare har sedan sammanställt dem på 700 f.Kr. Det går att dela upp dem i 130 ordspråk, vilket motsvarar det numeriska värdet av de hebreiska bokstäverna i namnet Hiskia som det är stavat här - Hizqiyah.]

Dessa ordspråk är också av Salomo,
som Judas kung Hiskias män har kopierat
(överfört).

Kungens ära

² Gud får ära genom att dölja en sak,
kungar får ära genom att undersöka en sak.
[Gud får ära därför att människan inte kan
förstå universum och hur han styr det, däremot
får kungar här på jorden ära när de avslöjar
sanningen och styr rättvist.]

³ Som himmelen är *[ofattbart]* hög och jorden *[enormt]* djup,

på samma sätt är kungars hjärtan (*tankar*) omöjliga att utforska.

⁴ Ta bort slagget (*orenheten*) från silvret,

då får silversmeden ett rent material att arbeta med.

[Han kan arbeta med materialet och göra en vacker klenod av det.]

⁵ Ta *[på samma sätt]* bort de ogudaktiga från kungens närvaro,

då blir hans tron befäst i rättfärdighet (*då råder det andligt och moraliskt hög standard på alla områden i landet*).

⁶ Var inte framfusig (*påflugan, skrytsam*) i kungens närvaro,

ta inte självmant plats bland de mäktiga (*hedersplatserna längst fram*);

⁷ Det är bättre att bli ombedd: "Kom upp här,"

än att bli nedflyttad i kungens närvaro, vars ögon redan sett dig *[när du ogenerat befordrade dig själv]*.

Om strider

⁸ Rusa inte in i en dispyt (*diskussion, ordstrid, rättslig prövning*),

för vad ska du göra när den är över och din motpart *[kanske visar sig ha rätt och]* får dig att komma på skam?

⁹ Diskutera i stället *[uppmanade]* och lägg fram din åsikt (*problem, oenighet*),

men berätta inte vad en annan person har sagt i förtroende till dig

[använd inte sådan personlig information för att stödja din sak].

¹⁰ För om den personen *[som talat i förtroende till dig]* hör det,

kommer du på skam och det blir inget slut på ditt dåliga rykte.

¹¹ Ett ord talat i rätt tid *(situation, omständighet)* är *[lika vackert och tilltalande]*

som guldäpplen i en silverskål.

¹² Som ett örhänge av guld eller ett halsband av rent guld,

så är den vises korrigerings *(vägledning, hjälp)* i ett hörsamt öra.

¹³ Som kylan från snö *[från en nordlig vind från bergen]* under skördetidens hetta,

så är en trogen budbärare för den som sänt honom, han friskar upp sin herres själ *(liv, ande)*.

¹⁴ Som moln och vind utan regn,

så är den som skryter om gåvor man aldrig ger.

¹⁵ Genom tålamod kan en furste *(ledare)* vinnas över,

ett mjukt tal kan bryta ner det mest benhårda motstånd.

Grannsämja

¹⁶ Om du hittar honung, ät bara det du behöver,

om du äter för mycket blir du övermätt och mår illa.

¹⁷ *[På samma sätt är det med grannar.]*

Besök inte din grannes hus (*familj*) för ofta (*låt din fot vara eftertraktad, uppskattad, värdesatt*), annars kan han bli trött på dig och börja hata dig.

¹⁸ En klubba, ett svärd och en vass pil [*dvs. ett dödligt vapen*]

är den som vittnar falskt mot sin vän (*sprider lögner om sin granne*).

¹⁹ Att sätta sitt hopp till en otrogen (*falsk, svekfull*) människa i tider av problem (*motgångar, prövningar*),

är som att ha tandvärk eller en fot ur led. [*Det är lika smärtsamt som tandvärk, och lika omöjligt att få stöd av den opålitlige som att stödja sig på en fot ur led.*]

²⁰ Som att ta av sig kläder en kylig dag [*vilket gör att man fryser ännu mer*]

eller som att blanda vinäger och lut (*natriumkarbonat*)

[som är en helt opassande blandning],

så är det att sjunga [*glada*] sånger

till ett tungt (*sorgset*) hjärta.

²¹ Om din fiende är hungrig, ge honom mat att äta,

och om han är törstig, ge honom vatten att dricka.

22 Genom att göra det samlar du glödande kol
[av skam] på hans huvud,
och Herren (*Jahve*) ska belöna (*upprätta*) dig.
[Rom 12:20]

23 På samma sätt som en nordlig vind ger regn,
för en skvallrande (*förtalande*) tunga med sig
mörka ansiktsuttryck.
[När det skvallras så blir människor arga.]

24 Det är bättre att bo i ett hörn på [*det platta*]
hustaket
än att dela hus med en grälsjuk (*stridslysten*,
hetlevrad) kvinna.
[Det var inte ovanligt att man byggde ett gästrum
på det platta hustaket, det är antagligen detta som
det syftas på här, se Kung 4:10.]

25 Som kallt vatten för en törstig själ,
så är goda nyheter från ett fjärran [*hem*] land.

26 Som en grumlad vattenkälla och en förgiftad
brunn,
så är en rättfärdig man som ger efter för den
ogudaktige.
[Om den rättfärdige kompromissar med sin in-
tegritet av rädsla för den orättfärdige, eller
genom mutor, eller i ett försök att ställa in sig
hos honom, då är han inte längre en ren källa.]

27 Det är inte bra att äta för mycket honung,
det är osmakligt när någon söker sin egen ära.

[Det går att översätta på flera sätt: "att söka sin egen ära är ingen ära värd att ha", eller "det är inte bra att ge för mycket beröm till någon."]

²⁸ Den människa som inte kan styra över (*behärska*) sitt sinne (*hjärta*) är som en stad med nedbrutna murar.

26

Dåren

¹ Som snö på sommaren och regn under skörden, lika opassande är ära (*respekt, hög status*) för en dåre.

² Som sparven när den flyger förbi, som svalan flyger bort, så är det med en grundlös (*oförtjänt*) förbannelse, den landar inte [*på den som är oskyldig*].

³ Piskan för hästen, betslet för åsnan och riset för dårarnas rygg.

⁴ [*Hur ska dåren bemötas? Varje situation är unik och det krävs vishet för att veta om man antingen ska ignorera eller bemöta dårskap:*]

Svara inte en [*självgod, arrogant*] dåre på hans dåraktiga sätt, då befinner du dig själv på hans [*låga*] nivå. [*Ibland är det inte värt att ge sig in i en diskussion med en dåre.*]

5 Svara en [*självgod, arrogant*] dåre på hans dåraktiga sätt,

så att han inte blir självgod och tror sig vara vis.

[Högmod är en värre synd än dårskap, och ibland måste dårskap bemötas och avslöjas.]

6 Att sända ett bud med en dåre

är som att hugga av sig fötterna och utmana olyckan.

[Utan fötter kommer inte budet fram, och bjuder in olycka i sitt liv, ordagrant "får dricka våld."]

7 Som benen på den lame hänger kraftlösa,

så är ett ordspråk i munnen på en dåre.

8 Som att binda fast en sten i en slunga [*lika fel och oanvändbart*],

är det att ge ära till en dåre.

9 Som en törntagga går in i en drucken mans hand,

så är ett ordspråk i en [*självgod*] dåres mun.

[En dåre kan läsa och tala ordspråk, men kan inte hantera det.]

10 Som en bågskytt snurrar runt [*skjuter vilt omkring sig*] och skadar alla,

på samma sätt är det med den som lejer en dåre eller vem som helst som går förbi.

11 Som hunden vänder tillbaka till sin spya,

så återupprepar en dåre sin dårskap.

12 Ser du en man som tror att han är vis
– det är mer hopp om dåren än för honom.

Den late är full av ursäkter

13 Den late säger: "Det är ett lejon på vägen!
Ett lejon på gatorna!"

*[så därför kan jag inte gå framåt eller utföra ett
arbete].*

14 Som dörren svänger på gångjärnen,
så vänder sig den late i sin säng.

*[På samma sätt som dörren sitter fast på
gångjärnen och inte rör sig från sin plats, är den
late fast i sin säng.]*

15 Den late sätter handen i maten,
men är för trött för att föra upp den till
munnen igen.

16 En lat man anser sig vara visare i sina egna
ögon
än sju män som kan ge logiska slutledningar
(förståndiga svar, resonera).

Lägg dig inte i andras bråk

17 Den som stannar upp för att lägga sig i andras
angelägenheter

*(brusar upp och ventilerar sina personliga
åsikter överallt där han går fram),*

han är som en som rycker en vildhund i
öronen *[han skapar oreda].*

18 Som en galning (vettvilling) som skjuter
(slänger, kastar)

brinnande pilar och bringar död,
19 så är en man som lurar sin granne
för att sedan säga: Det vara bara ett skämt.

Förtal leder till sorg

20 Utan ved slocknar elden,
om ingen skvallrar (*baktalar, förtalar*) så dör
grälet ut (*tystnar bråk, trätor*).

21 Som [*mer*] kol på glödande kol, och [*mer*] trä
till en brinnande eld,
så är en grälsjuk (*stridslysten, hetlevrad*) per-
son som skapar bråk.

22 Orden från en skvallrare (*ryktesspridare*) är
som läckerbitar som slukas glupskt (*med hast*),
de går in i kroppens innersta delar.

23 Som glasyr över ett lerkärl är brinnande
läppar [*som uttalar varma kärleksfulla ord*]
men där hjärtat [*på insidan*] är fullt av ondska.

24 Den som hatar förställer sitt tal [*för att
smickra*],
men inom sig bär (*lagrar, funderar*) han på
svekfulla (*falska, förrädiska*) tankar.

25 När han talar älskvärt (*ljuvligt, inställsamt*),
så tro inte på honom för sjufaldiga
avskyvårdheter (*otäckheter, vidrigheter*) finns i
hans hjärta.

26 Hans hat kanske kan döljas genom list,
men hans ondska (*galenskap, bedrövliga till-
stånd*) blir till sist uppenbar för alla (*helt synlig
i församlingen*).

27 Den som gräver en grop [*för en annan människa*] faller själv i den,
och den som rullar en sten [*för att orsaka skada*] får den över sig själv.

28 En ljugande (*falsk*) tunga hatar sina offer,
och en förförisk mun orsakar förödelse (*skada, undergång*).

27

Låt andra berömma dig

¹ Skryt inte om din framtid [*prisa och upphöj inte dig själv och dina planer*],

du vet ju inte [*ens*] vad den här dagen bär i sitt sköte.

² Låt någon annan berömma (*prisa, skryta över*) dig,

inte din egen mun. En främmande (*någon utanför dina egna kretsar*), inte dina egna läppar.

En dåres ilska

³ Sten väger mycket och sand är tungt,

men ännu tyngre (*mycket svårare att bära*) är en dåres oprovocerade ilska.

[*Jämförelsen är mellan fysiskt arbete – att lyfta sten och sand – och den stress och mentala tyngd det innebär att hantera en dåres ilska.*]

⁴ Ett vredesutbrott kan orsaka stor skada, de upprörda känslorna kan välla fram som en vårflood,

men vem kan stå mot svartsjuka (*avundsjuka*)?

[Att utsättas för svartsjuka, eller själv vara svart-sjuk, är långt värre än ett öppet vredesutbrott.]

En sann vän säger sanningen

⁵ Bättre med öppen tillrättavisning,
än dold kärlek.

[Välmenad konstruktiv kritik tillhör äkta kärlek, men när någon är för försiktig, eller för rädd för att säga ifrån, visar sig aldrig kärleken och den förblir dold.]

⁶ Såren orsakade av en vän är utförda med ett syfte (*de är välmenande, har ett syfte och går att lita på*),

men kyssarna av en ovän är många och vilseledande.

[Om man bara hör komplimanger, som här liknas vid kyssar, så är de inte äkta, en vän säger alltid sanningen.]

⁷ Den som är mätt *[har mättat sin själ med sensuella upplevelser]* trampar (*stampar; förkastar*) honung under fötterna,

men för den hungrige smakar även det som är bittert sött.

⁸ Som en fågel som är på flykt från sitt näste *[exponerad för fara och ett obehagligt bo]*,

på samma sätt är det med en människa som irrar omkring borta från sitt hem.

⁹ Olja och parfym gör hjärtat glatt,

på samma sätt fördjupas vänskapen när en vän ger uppriktiga råd från sitt hjärta

(de ger god eftersmak).

¹⁰ Överge inte din och din fars vän. *[De har varit trogna länge, lämna inte dem om de behöver din hjälp.]*

Gå inte till din broders hus (*familj*) när du drabbas av olycka.

Bättre med en nära granne

än en broder som är långt borta.

[De släktmässiga banden mellan människor kan ibland vara mindre pålitliga än genuin vänskap.]

Gå inte bara på, tänk efter innan du agerar

¹¹ Mitt barn, var vis och gör mitt hjärta glatt, så att jag kan svara inför mina kritiker *[de som anklagar mig för att vara en dålig lärare].*

¹² Den förståndige ser faran och tar skydd, men de oförståndiga (*omedvetna, frigjorda, utan hämningar*) går på och blir straffade (*får böta, betala*).

¹³ *[Domaren säger till fordringsägaren:]*

Ta kläderna (*manteln*) från den som gått i borgen för en främling,

panta vad han har då han är säkerhet för en okänd (*en främmande kvinna*).

[Den som är dåraktig och tar på sig ansvaret för en främlings skulder, vars pålitlighet inte är känd, eller en äktenskapsbrytares, vars opålitlighet är känd, blir ansvarig även om det kostar honom hans mantel som pant.]

14 Den som [*inställsamt*] lovordar (*prisar*) sin granne med hög röst tidigt på morgonen, blir till en förbannelse.

15 Ett kontinuerligt droppande från ett läckande tak en dag med häftigt skyfall och en tjtande (*gnatande, ordstridande*) kvinna, båda är lika [*illa*].

16 Den som försöker lugna ner (*lägga band på*) henne kan lika gärna försöka stoppa vinden, hans högra hand möter olja [*som är hal och omöjlig att få ett grepp om*].

Järn skärper järn

17 På samma sätt som järn skärper järn, så skärper en människa sin väns karaktär.

18 Den som vårdar (*beskyddar*) sitt fikonträd får äta dess frukt, den som sköter om (*är noggrann, troget skyddar*) sin mästare blir ärad.

19 På samma sätt som ansiktet speglas i vattnet, så speglar hjärtat människan.

[Hjärtat reflekterar hur man verkligen är. Versen kan appliceras på flera sätt. Ett ogudaktigt hjärta reflekterar det jordiska, medan ett rättfärdigt hjärta reflekterar det gudomliga. Vi kan också få självinsikt genom att studera våra val, attityder, vilja och längtan – allt detta är reflektioner av vad som finns i hjärtat.]

²⁰ Sheol (*dödsriket, de dödas plats*) och Abaddon (*avgrunden, förgörelsens plats, se Ords 27:20; Job 26:6; Upp 9:11*) mättas aldrig,

på samma sätt mättas aldrig [*lusten i*] människans ögon.

²¹ Degeln används för [*att pröva och förädla*] silver och smältugnen för guld,

på samma sätt prövas en människa genom [*sin reaktion på*] smickrande tal.

²² Även om du skulle stöta en dåre bland grynen i en mortel,

skulle hans oförnuft inte lämna honom.

Var skicklig i ditt arbete

²³ Var skicklig (*vis, lär dig genom erfarenhet*) att veta tillståndet (*se ansiktet*) på din fårhjord (*flock av småboskap*),

ha omsorg (*ett hjärta*) för dina boskapsflockar,
²⁴ för rikedom (*välfärd*) [*ofta mätt i mängden boskap*] varar inte för evigt.

Består en krona [*makten i ett land*] från generation till generation?

²⁵ Efter att skörden har bärgats kommer nytt gräs upp

och när fodret samlas in från bergen,

²⁶ då kommer lammen att ge dig [*ull till*] kläder,
och bockarna kan säljas och ge pengar till att köpa ett fält.

²⁷ Och där [*på det nyinköpta fältet*] ska getterna mjölka tillräckligt med mat

till dig, din familj och till underhåll för dina tjänarinnor.

28

Överge inte lagen

¹ Den onde flyr även när ingen förföljer honom, men de rättfärdiga är oförskräckta (*frimodiga*) som lejon.

² När ett land syndar (*gör uppror mot Gud*), får det många ledare

[som kämpar om makten, eftersom Guds välsignelse och beskydd är borta],
men när ledaren är en man med förstånd (*kunskap, insikt*), blir det långvarig stabilitet.

³ En fattig stridsman (*en starkt man*) som förtrycker de svaga (*andra fattiga människor*) är som ett skyfall som förstör skörden [*plundrar dem på allt de har*].

⁴ De som överger undervisningen ("*lagen*", *hebr. "Tora"*) lovordar (*talat väl, prisar och upphöjer*) syndaren,

men de som håller fast vid undervisningen [*Guds lag, Bibelns instruktioner*] tar upp striden mot de ogudaktiga.

⁵ Onda människor förstår inte hur man dömer rättvist (*vad dom och rätt är*),

men de som söker (*hänger sig åt, frågar efter*) Herren (*Jahve*) får full insikt.

⁶ Bättre en fattig man som är ärlig (*har integritet och vandrar upprätt*),

än en rik man som medvetet vandrar på felaktiga vägar.

⁷ Ett vist barn håller buden [*lagen, följer instruktionerna från sina föräldrar och Gud*],

men den som umgås (*associerar sig*) med slösaktiga (*impulsiva*) människor är en skam för sin far.

⁸ Den som ökar sin rikedom genom att ta ut ockerräntor (*skyhöga räntor, använder tvivelaktiga metoder, utpressning*),

samlar sin förmögenhet till någon som kommer att ta sig an de fattiga [*och ge tillbaka pengarna*].

[Prefixet i det hebreiska ordet för ockerränta, "beneshech" indikerar att motivet för att ge lånet är just räntan. Ordet kommer från verbet "att bita" och beskriver hur den som lånar ut får en andel av summan. Att utnyttja någon i beroendeställning på detta sätt är något avskyvärt, se Hes 18:13. Mose lag uppmanar att låna ut pengar utan ränta till sina landsmän, dock är det tillåtet att ta tillbörlig ränta av en utlänning, se 3 Mos 25:35-37; 2 Mos 22:25; 5 Mos 23:19-20.]

⁹ Den som vänder bort sitt öra från att höra lagen [*vägrar att lyssna och leva efter Guds bud*],

även hans bön är avskyvärd [*inför Gud*].

Den som gräver en grop ...

¹⁰ Den som leder de rättfärdiga in på en ond väg faller själv i sin grop,

men de renhjärtade kommer att få ett gott arv.

¹¹ Den rike är vis i sina egna ögon [*tror sig ha gjort allt rätt*],

men en fattig man med förstånd genomskådar honom.

¹² När de rättfärdiga triumferar är det underbart (*glädje, fest*),

men när de ogudaktiga reser sig upp [*och får makt*], håller folk sig undan.

Den som bekänner och lämnar sina synder får nåd

¹³ Den som gömmer (*täcker över, döljer*) sina synder har ingen framgång (*lycka, välgång, ekonomisk välsignelse*),

men den som bekänner och ångrar sina synder (*lämnar dem*) får nåd.

¹⁴ Välsignad (*glad, lycklig, avundsvärd*) är den som i vördnadsfull tillbedjan alltid fruktar Herren [*oavsett omständigheter*],

men den som förhärdar sitt hjärta [*mot Gud*] störtar i olycka (*råkar ut för svårigheter*).

¹⁵ Som ett rytande lejon eller en vild (*rasande*) björn

är en ogudaktig ledare över ett fattigt folk.

16 En furste (*ledare*) som saknar förstånd (*insikt, förståelse*) är en grym tyrann,
men den [*ledare*] som hatar orättfärdiga
inkomster (*avskyr girighet*) ska leva länge.

17 Om en man medvetet utgjuter en människas
blod [*mördar någon*],
blir han en flykting ända till sin egen grav,
låt ingen understödja (*hjälpa, försörja*)
honom.

18 Den som vandrar rättfärdigt (*har integritet*)
ska bli räddad (*befriad, frälst*),
men den som går orätta vägar (*säger en sak
men gör en annan*),
hans fall kommer plötsligt.

Om arbete och rikedom

19 Den som odlar sin jord
får en rik skörd,
men den som ivrigt (*passionerat*) jagar
fåfänglighet (*moraliskt fördärvade personer,
meningslösa mål, snabba pengar*)
mättas med fattigdom.

20 En som är trogen får överflödande
välsignelser (*framgångar, gåvor, frid*),
men den som snabbt vill bli rik [*oavsett pris*]
ska inte bli ostraffad.

21 Att vara partisk (*ha anseende*) till personer [*i
en rättslig tvist, på grund av deras status eller
ställning*] är aldrig rätt,

trots det kan en del synda [*köpas för att vittna falskt*] bara för en bit bröd.

22 Den som har ett ont öga (*fullt av begär*) rusar fram för att bli rik,
omedveten om att fattigdomen hinner ikapp honom.

Sätt ditt hopp till Herren

23 Den som tillrättavisar [*i kärlek går till rätta med*] någon
får efteråt mer uppskattning än den som bara smickrar med tungan.

24 Den som rånar sin far och mor och säger: "Det är ingen synd!"
Han är kompanjon med den som förgör (*raserar, dödar*).

25 Den som har ett girigt hjärta rör upp trätor (*startar tvister*),
men den som sätter sitt hopp till Herren (*Jahve*) blir välsignad (*får framgång och blir mättad*).

26 Den som bara förlitar sig på sitt förstånd (*hjärta, inre*) är en dåre,
men den som vandrar i [*Guds*] vishet blir befriad [*från många fällor*].

27 Den som ger till den fattige behöver inte sakna någonting,

men den som vänder bort blicken [*för att inte se deras behov*] får många förbannelser.

²⁸ När de ogudaktiga reser sig upp [*och får makt*], gömmer sig folk (*man blir försiktig och varsam i allt man gör*),

men när de ogudaktiga förgås, ökar de rättfärdiga i antal.

29

När de rättfärdiga regerar gläder sig folket

¹ Den som gång på gång tillrättavisas men vägrar att ta emot några råd (*förblir hårdnackad*),

han kommer plötsligt att krossas (*bli helt förgjord*), och är helt utan räddning (*kan inte återhämta sig*).

² När de rättfärdiga regerar (*är i auktoritet, har majoritet*), gläder sig folket,

men när den ogudaktige (*syndaren, den kriminelle*) regerar då suckar (*sörjer*) folket.

³ Den som älskar vishet gläder sin far,

men den som är med prostituerade slösar hans rikedom.

⁴ En kung ger stabilitet till ett land genom rättvisa,

men den som övertaxerar han ödelägger det.

⁵ Den som smickrar sin nästa [*ordagrant "slätar ut" eller "utjämnar", dvs. inte tar upp saker som behöver redas ut*]

breder ut ett nät framför sina egna fötter.
[*Konsekvensen av att säga att allt är väl och smickra någon, när det i själva verket inte är sanningen gör att det blir trassel i relationer.*]

⁶ En ond persons överträdelse för med sig en snara,

men den rättfärdige sjunger och gläder sig.
[*Den rättfärdige har en tillförsikt och trygghet i Gud som gör att han kan glädja sig.*]

⁷ Den rättfärdige bryr sig om (*engagerar sig och tänker på*) de svagas rättigheter,

men en ond man har inget intresse av sådan kunskap.

Var vis och lyssna inte på lögn

⁸ Dårar kan uppvigla (*skapa upplopp i*) en stad,
men visa män får vreden att lägga sig.

⁹ Om en vis man går till rätta (*argumenterar*) med en dåre,

då möts han av ilska och hånskratt om var-tannat, och det blir aldrig en lugn stund.

[*Det är omöjligt att komma överens med en dåre och få ett avslut på en tvist oavsett vilket humör dåren är på.*]

¹⁰ De blodtörstiga hatar den som är oskyldig (*den som är ren och vill leva rätt*),

men de rättfärdiga skyddar hans liv.

11 En *[självgod högfärdig]* dåre ventilerar alla sina känslor (*har ingen självkontroll*),
men den vise behärskar sig *[stillar sina känslor]*.

12 Om en ledare (*furste*) har för vana att lyssna på (*uppmärksamma, ta till sig*) lögner,
då blir hans undersåtar också ohederliga (*ogudaktiga, överträder lagar, begår brott, ljuger*).

13 Den fattige och den som förtrycker människor har detta gemensamt:

Herren (*Jahve*) ger deras ögon ljus. *[Alla människor har fått livet som en gåva.]*

14 Den kung (*ledare*) som behandlar de svaga rättvist *[dömer rättvist oavsett status]*,
hans tron ska bestå för alltid.

15 Bestraffning och tillrättavisning ger vishet,
men ett barn lämnat till sig själv *[utan uppfostran och tillsyn]* drar skam över sin mor.

16 När de ogudaktiga (*syndarna, kriminella*) blir fler (*i antal och auktoritet*) då ökar också synden (*överträdelserna*),
men de rättfärdiga ska se deras fall.
[Oavsett hur djupt synden har nått så finns det hopp, de rättfärdiga ska en dag se rättfärdigheten segra!]

17 Tillrättavisa din son *[undervisa och träna honom i det som är rätt]*,

så får du lugn och ro (*vila, frid*). Ja, han blir en glädje för dig.

Utan profetisk uppenbarelse släpper folket sina hämningar

¹⁸ Där det inte finns någon profetisk uppenbarelse (*vision, klarsyn, ingen uppenbarelse om Gud och hans ord*),

där släpper folket sina hämningar (*behärskning, självkontroll, återhållsamhet*), men den som håller lagen (*följer Guds instruktioner och hans undervisning*),

han är välsignad (*lycklig, avundsvärd*).

[Om det inte finns något högre mål och mening i en människas liv, då finns det ingen anledning att kämpa för det rätta, då lever man bara för dagen och släpper sina hämningar.]

¹⁹ En tjänare blir inte tillrättavisd med bara ord,

han kanske förstår, men kommer inte att gensvara.

²⁰ Ser du en människa som är alltför ivrig att tala (*talar i tid och otid*)?

Det finns större hopp för en självgod dåre än för honom.

²¹ Om en tjänare skäms bort från ungdomen, då blir han uppstudsigt med tiden

(han blir till sist otacksam och glömmet bort varifrån han kom, han blir svag och till en sorg för kungen).

- 22 En ilsken man rör upp träter (*ordstrider*),
den som är hetlevrad begår många synder.
- 23 En människas högmod tvingar denne att böja
(*ödmjuka*) sig,
medan den som har en ödmjuk ande kommer
att äras.
- 24 Den som delar stöldgods med en tjuv hatar sitt
 eget liv (*hälaren är sin egen fiende*).
Han hör eden [*i rättssalen*], men säger inget.
- 25 Människofrukta för med sig en snara,
men den som förtröstar på (*sätter sitt hopp
till*) Herren (*Jahve*) blir beskyddad (*lyft*).
- 26 Många söker (*kräver*) att få komma inför
en ledare [*för att få bekräftelse, rättvisa,
förmåner*],
men Herren (*Jahve*) är den som [*rättvist*]
dömer varje människa.
- 27 En orättfärdig man är avskyvård (*motbju-
dande*) för de rättfärdiga,
på samma sätt är den som har en god moral
(*vandrar rätt*) avskyvård (*motbjudande*) för den
ogudaktige.

30

FEMTE SAMLINGEN: Agurs ord (kap 30)

¹ Gudomligt inspirerade ord (*profetiska ord*) från
Agur, Jakes sons.

Så talade han till Itiel
- till Itiel och Ukal.

[Agur var antagligen en vis man. Detta kapitel skiljer sig från resten av Ordspråksboken och har inte strikta ordspråk, kanske är det Salomo som kallar sig Agur och hans far David är Jakes. Alla hebreiska namn har också en betydelse, därför finns det även översättningar som översätter betydelsen och då får en friare tolkning.

- Agur betyder: "en som samlar ihop".

- Jakes betyder: "utan skuld".

- Itiel betyder: "Gud är med mig".

- Ukal betyder: "uppslukad".

Frasen "Gudomligt inspirerade ord", är på hebreiska ordagrant "Massa", kan också syfta på en plats, och i så fall är det den staden Agur kom från.]

² Jag [Agur] är för oförnuftig för att kallas människa (jag är urskillningslös som ett vilt djur) och har inte insikt och förståelse [för all min världsliga kunskap är ingenting värd i förhållande till Guds vishet].

³ Jag har inte lärt mig Guds vishet
så att jag kan ha kunskap om den Helige.

⁴ Vem har stigit upp till himmelen och kommit ner igen?

Vem har fångat vinden i sina händer?

Vem har omslutit vattnet i sin mantel?

Vem har fastställt jordens gränser?

Vad är hans namn, och vad är hans sons namn, vet du det?

⁵ Varje ord från Gud är prövat och renat; Han är en sköld för dem som tar sin tillflykt (*sätter sitt hopp*) till honom.

⁶ Lägg inte till något till hans ord, då tillrättavisar (*dömer*) han dig, och det visar sig att du är en lögnare.

⁷ Två saker frågar (*önskar, ber*) jag [*dig Gud*], vägra mig dem inte innan jag dör.

⁸ Låt fåfänglighet (*tomhet, tomt prat, lögn*) vara långt borta från mig.

Ge mig varken fattigdom eller rikedom;

Låt mig få den mat jag behöver.

⁹ Om jag har överflöd kanske jag skulle förneka dig och säga "Vem är Herren (*Jahve*)?",

eller om jag var fattig kanske jag skulle stjäla och på så sätt vanära Guds (*Elohims*) namn.

¹⁰ Förtala inte en tjänare inför hans herre, då kommer han att förbanna dig [*p.g.a. din falska anklagelse mot honom*],

och du är skyldig [*får böta, betala priset för ditt förtal*].

¹¹ Det finns en typ av människor (*en generation, ett släkte*)

som förbannar sina fäder och inte välsignar sina mödrar.

¹² Det finns en generation (*ett släkte*) som är rena i sina egna ögon,

men som inte är renade från sin smuts.

13 Det finns en generation (*ett släkte*)
– hur stolta är deras ögon, och deras blickar
är fulla av högmod.

14 Det finns en generation (*ett släkte*) vars tänder
är som svärd,

ja deras framtänder är som knivar.

De slukar de svaga från landet (*marken*) och de
fattiga från människosläktet.

Fyra saker som aldrig blir mättade

15 Blodigeln har två döttrar som ropar:

”Ge mig, ge mig”.

Det finns tre saker som aldrig mättas,

ja fyra saker som aldrig säger: ”Nu räcker
det”:

16 Dödsriket.

Det ofruktsamma skötet.

Jorden som inte kan mättas med vatten,

Elden, som aldrig säger: ”Nu räcker det.”

17 Ögat som hånar sin fader

och föraktar att lyda sin mor

ska dalens korpar hacka ut,

och de unga örnarna ska sluka det.

Fyra saker som går mig över huvudet

18 Det finns tre saker som går mig över huvudet,
ja fyra som jag inte kan förstå:

19 Örnens väg (*bana*) i luften.

Ormens väg över klippan.

En val (*stor fisks, eller fartygs*) väg mitt i havet.

En mans väg hos en kvinna. [*Gemensam
nämnare för alla dess fyra är att de lämnar*

inget synligt yttre spår, man kan inte se att en örn har flugit, en orm har slingrat på klippan, ett skepp har passerat, och kärleken mellan en man och en kvinna]

20 På samma sätt är det med äktenskapsbrytaren, hon äter, torkar sig om munnen och säger: "jag har inte gjort något fel."

Fyra saker som får jorden att darra

21 Tre saker får jorden att darra, ja fyra som den inte kan uthärda:

22 En tjänare som regerar.

En dåre när han har ätit sig mätt.

23 En hatad (*oälskad och frånstötande*) kvinna som blir gift.

En tjänstekvinna som tränger undan frun.

Fyra små men visa djur

24 Det finns fyra små varelser på jorden, men de är väldigt visa:

25 Myrorna är inte ett starkt folk, trots det samlar de in mat under sommaren.

26 Klippdassarna [*typ av grävling*] är ett klent folk, ändå bygger de sina hus i berget.

27 Gräshopporna har ingen kung [*över sig*], ändå går de ut avdelade (*formaterade*) som en vältränad armé.

28 Spindeln kan du fånga med händerna, ändå finns den i kungliga palats.

Fyra med ståtlig gång

- 29 Tre ting rör sig fram ståtligt,
ja fyra är det som har en ståtlig gång:
- 30 Lejonet, som är det mäktigaste bland djuren, som inte väjer för något.
- 31 Stridshästen.
Bocken.
Kungen [*när hans armé är med honom*] och det inte är uppror.
- 32 Om du har agerat dåraktigt (*agerat utan att tänka*) och upphöjt dig själv,
eller om du medvetet planerat synd, lägg handen på munnen [*sluta omedelbart*].
- 33 På samma sätt som grädde blir till smör när man stöter det,
och ett slag på näsan orsakar näsblod,
så frambringar vrede (*ilska*) gräl (*dispyter, ordväxling, tvister, konflikter*).

31

SJÄTTE SAMLINGEN: En mors förmaningar till en blivande kung (31:1-9)

¹ Detta är konung Lemuels gudomligt inspirerade ord,

förmaningar som hans mor gav honom.
[*Lemuel betyder "tillhör Herren". Det är troligt att det syftar på Salomo, och då är det hans mor Batseba som gett honom dessa ord.*]

² Hör upp min son,
lyssna min son som jag har fött,

lyssna min son som jag har fått som löfte från Gud.

[Batseba ropar tre gånger på Salomo för att ge honom följande råd.]

1) Lev inte ett utsvävande liv

³ Ge inte din kraft till lösaktiga kvinnor,
lev inte på ett sådant sätt som utblottar
(avsätter, förintar) en kung.

2) Akta dig för alkohol

⁴ Det passar sig inte för kungar, O Lemuel,
det passar sig inte för kungar att dricka vin,
eller för ledare att sukta (*ha en stark längtan*)
efter rusdrycker (*alkohol*).

⁵ Sådana [*kungar*] kan, i fyllan, inte skilja på rätt
och fel,
och människorna som är beroende av dem
råkar illa ut.

⁶ Ge [*i stället*] starka drycker [*som medicin*] till
dem som är på väg att dö,
och vin till den som har smärta.

⁷ Låt dessa få dricka,
så att de glömmer sitt bedrövliga tillstånd
(*nöd, fattigdom*) och sina bekymmer.

3) Använd din makt för att hjälpa de hjälplösa

⁸ Öppna din mun för alla som inte kan föra sin
egen talan,

för alla dem som är hjälplösa.

⁹ Öppna din mun, döm rättvist,
för den betrycktes och fattiges talan.

Alef-Bet för ett bra äktenskap

¹⁰ [Detta avslutande stycke är dels en beskrivning av en god hustru, och familjereationer. Samtidigt är det också en sammanfattning av hela Ordspråksboken och en hyllning till den personifierade visheten. Stycket är skrivet som poesi i en alfabetisk form. I en sådan s.k. akrostisk dikt utgår varje rad från de tjugotvå hebreiska konsonanterna i ordningsföljd. De hebreiska bokstäverna är mer än bara bokstäver, de är symboler och har också ett talvärde. Ofta förstärker symbolen versen och gör betydelsen ännu mer tydlig. Svenska Kärnbibeln tar med symbolen och skriver också inom hakklammer vad den symboliserar. Det ord som börjar med den aktuella bokstaven skrivs också i fetstil för att indikera att det är ett extra viktigt ord just i den versen.]

⚡ - Alef

Vem kan hitta en **kvinn**a som är ärbar (*driftig, duktig, intelligent, med god karaktär*)?

Hon är långt mycket mer dyrbar än juveler (*rubiner, pärlor*).

[Den första hebreiska bokstaven är: ⚡ - Alef. Tecknet föreställer en ox. Bokstaven symboliserar styrka, ledaren, den första och det viktigaste. I denna vers är det orden "kvinn" som börjar med denna bokstav. Detta förstärker att den viktigaste egenskapen hos en kvinna är hennes karaktär. Att få en ärbar hustru är mycket värdefullare än materiell rikedom. På samma

sätt är det med visheten, den är det viktigaste att finna.]

ב - Bet

11 Hennes man **litar** fullständigt på henne i allt och behöver inte sakna någonting. *[Ordspråk "har inget behov av plundring". I samband med äktenskap kan det syfta på att han inte behöver söka kärlek och tillgivenhet hos andra kvinnor.]*

[Den andra hebreiska bokstaven är: ב - Bet. Tecknet avbildar ett tält eller ett hus. Bokstaven symboliserar den plats man bor på, eller de som är i huset - sin familj. I den här versen är det ordet "litar" som börjar med denna bokstav. Tecknet förstärker hur viktig gemenskapen och den absoluta tilliten mellan man och hustru är.]

ג - Gimel

12 Alla sina livsdagar gör hon det som är **gott** för honom,
inte det som är ont.

[Den tredje hebreiska bokstaven är: ג - Gimel. Tecknet avbildar en kamel. Bokstaven symboliserar rikedom och storhet. Ordet "gott" börjar med denna bokstav, och förstärker att hon är en positiv kraft som för med sig välgång och framgång, och inte smärta och förödelse.]

ד - Dalet

13 Hon **tar fram** (söker, frågar efter - engagerar sig för att få fram) ull [till varma kläder på vintern] och lin [som är svalt på sommaren],

och ser fram emot att arbeta och göra kläder av det.

[Den fjärde hebreiska bokstaven är: ך – Dalet. Tecknet avbildar en öppen dörr sedd ovanifrån. Bokstaven representerar att kunna fatta beslut och välja rätt väg. Ordet "tar fram, engagerar sig" börjar med denna bokstav och förstärker hur hon väljer rätt beslut.]

ך – He

¹⁴ **Hon är** som ett handels skepp fyllt med exotiska varor,
hon tar hem dem *[till sin familj]* från andra sidan jorden.

[Den femte hebreiska bokstaven är: ה – He. Tecknet avbildar ett fönster. Det symboliserar att se och ha perspektiv. I denna vers är det "hon är" som börjar med denna bokstav, detta belyser hur hon till och med lyckas med internationella affärer. Hon är företagsam och har vision och framåtanda.]

ו – Vav

¹⁵ **Och** hon går upp tidigt på morgonen,
och förbereder mat *[även andlig mat]* till familjen
och ger de anställda sina portioner *(delegerar arbetsuppgifterna)*.

[Den sjätte hebreiska bokstaven är: ו – Vav. Tecknet avbildar en tältpinne, en krok eller hängare. Rent praktiskt var det tältpinnen som

höll tältduken uppe. Den binder ihop olika saker. På samma sätt används bokstaven i grammatiken för att binda ihop ord till meningar. Orden "och", "men", "alltså" osv. börjar med "vav". I denna vers är det orden "och" som börjar med denna bokstav. Detta förstärker sambandet med versen innan. Att hon både tänker på andra och familjens behov.]

י - Zajin

¹⁶ Hon **ser ut** (planerar noggrant för) en åker, från hennes egen inkomst planterar hon en vingård.

[Den sjunde hebreiska bokstaven är: י - Zajin. Tecknet avbildar ett svärd och symboliserar rörelse och iver. Bokstaven används i ordet "ser ut" och betonar att hon är duktig och alert, hon investerar familjens resurser så de växer.]

כ - Chet

¹⁷ Hon är fylld med kraft [andlig, mental och fysisk], och **kavlar ivrigt upp ärmarna** för att sätta igång.

[Den åttonde hebreiska bokstaven är: כ - Chet. Tecknet avbildar ett staket. Bokstaven symboliserar något som binder samman och inhägnar, rent fysiskt som ett staket eller en mur, eller socialt som vänskap och kärlek. I denna vers är det ordet "kavlar ivrigt upp ärmarna" som börjar med den bokstaven. Att just denna bokstav används här belyser hur hon engagerar sig för

familjen med hela sin kraft. Hon älskar familjen och gör allt för att hålla ihop den.]

𐤔 – Tet

18 Hon **försäkras om** att resultatet av arbetet är bra,

[Ordagrant "hon smakar på arbetet", hon har en känslighet och vet vad som är bra och dåligt för familjen.]

hennes lampa (ande, livslust) slocknar inte på natten.

[Natt kan symbolisera tider av problem, sorg och oro. Trots svårigheter ger hon inte upp.]

[Den nionde hebreiska bokstaven är: 𐤔 – Tet. Tecknet avbildar ett huvud och en svans och föreställer antingen en orm i en korg, eller en människa som har böjt sig i ödmjukhet. Paradoxalt nog kan bokstaven symbolisera både ont och gott, antingen rebelliskhet eller godhet. I den här versen börjar ordet "försäkras om" med denna bokstav. Här förstärker det att hon vet vad som är gott och vad som är dåligt. Hon är andligt vaksam och vet vad som för familjen samman och vad som splittrar den.]

𐤅 – Jod

19 Hon tar tag i sländtrissan med en stadig **hand**, hon är flink att använda sländan med sina händer.

[Den tionde och minsta hebreiska bokstaven är: 𐤅 – Jod. Tecknet avbildar en arm eller en sluten hand. Handen symboliserar styrka och kraft.]

Ordet "hand" börjar med denna bokstav och förstärker att hon inte är rädd för att arbeta. Slända och sländtrissa används för att manuellt framställa tråd och garn.]

כ - Kaf

²⁰ Hon har en **öppen hand** till den fattige,
ja hon sträcker båda händerna till den i nöd.

[Den elfte hebreiska bokstaven är: כ - Kaf. Tecknet avbildar en utsträckt hand och symboliserar givmildhet. I denna vers börjar ordet "öppen hand" med denna bokstav och förstärker att hon ger frikostigt. Hon fyller både materiella och själsliga behov.]

ל - Lamed

²¹ Hon är **inte** rädd för snön (vinter och kyla),
för hela hennes familj är klädd i dubbla lager
av röda kläder.

[Den tolfte hebreiska bokstaven är: ל - Lamed. Tecknet avbildar en stav eller oxpiska. Den beskriver ofta auktoritet, eller något som motiverar och gör så att något sker. Ordet "inte" börjar med denna bokstav och förstärker att hon inte är rädd för framtiden, hon är förberedd att möta vintern.]

מ - Mem

²² Hon bäddar sängen med **mjuka lakan**,
och hennes nattlinne är purpurfärgat av finaste silkestyg.

[Den trettonde hebreiska bokstaven är: ם – Mem. Bokstaven står för vatten, folk, nationer och språk. I samband med äktenskap representerar det även sexualitet. Ordet "mjuka lakan" börjar med denna bokstav, och förstärker att Gud har skapat sexualiteten och att det är något fint som tillhör äktenskapet.]

ן – Nun

²³ Hennes man är **högt respekterad** i sitt arbete, han sitter bland de äldste i porten *[där rätt skipades och etik och moral diskuterades].*

[Den fjortonde hebreiska bokstaven är: ן – Nun. Tecknet avbildar en fisk och betyder arvtagare och avkomma. Det används ofta för att beskriva en fortsättning och kontinuitet. I den här versen börjar ordet "högt respekterad" på denna bokstav och förstärker att hennes man i vishet leder landet framåt och ger en bra framtid för kommande generationer.]

ס – Samek

²⁴ Hon tillverkar fina **linneskjortor** (dräkter, klänningar) och säljer dem, hon förser köpmännen med bälten. *[Antagligen fina broderade matchande bälten i silke som användes till llinneskjortorna].*

[Den femtonde hebreiska bokstaven är: ס – Samek. Tecknet avbildar en pelare och symboliserar stöd, support, stabilitet. I den här versen är det ordet "linneskjortor" som börjar med denna

bokstav, och förstärker att familjen är försörjd och har ekonomisk stabilitet.]

י - Ajin

²⁵ **Styrka** och värdighet är hennes klädnad (*hennes position är säker och stark*),
och hon gläder sig över framtiden.
[Eftersom hon vet att hon och hennes familj är redo att möta den.]

[Den sextonde hebreiska bokstaven är: י - Ajin. Tecknet avbildar ett öga eller en vattenkälla. Den symboliserar ofta profetisk klarsyn och uppbyggelse. Här är det ordet "styrka" som börjar med denna bokstav, och förstärker att hennes styrka kommer inifrån, hon vet vem hon är och är trygg i sin identitet.]

פ - Pe

²⁶ När hon öppnar sin **mun** talar hon vishet (*andlig vishet talad med färdighet*),
på hennes tunga finns kärlekens lag (*hon ger vänliga förmaningar, hennes råd ges i en ande av kärlek, godhet och trofasthet*).

[Den sjuttonde hebreiska bokstaven är: פ - Pe. Tecknet avbildar en öppen mun med en tunga i. Symboliserar ofta tal och relationer. Här är det ordet "mun" som börjar med denna bokstav. I den här versen förstärks hur viktig kommunikation är i ett äktenskap, och att den sker i kärlek.]

ש - Tsade

²⁷ Hon **är uppmärksam** på allt som sker i hemmet (*ordagrant "är uppmärksam på vägarna till*

huset”, hon är andligt alert på vad som tillåts komma in i hemmet)
 och lathetens bröd (skvaller; missnöje, självömkan) tar hon inte i sin mun.

[Den artonde hebreiska bokstaven är: ז – Tsade. Tecknet avbildar en fiskkrok. Symboliserar ofta rättfärdighet och här är det just ordet ”uppmärksam” som börjar med denna bokstav. Det är viktigt att vara uppmärksam på vad man tillåter ske i sitt hem, att man inte bjuder in orättfärdighet. Det man sår får man skörda. Brödet är den färdiga produkten från vetet som har såtts. Uttrycket ”lathetens bröd” är alltså resultatet av likgiltighet och ouppmärksamhet på vad som kommer in i hemmet.]

פ – Qof

²⁸ Hennes barn **växer upp**,
 och välsignar henne.

Hennes man

skryter också över (talar gott, lovordar) henne:

[Den nittonde hebreiska bokstaven är: פ – Qof. Tecknet avbildar ett nålsöga eller baksidan på ett huvud. Symboliserar ofta att stå bakom någon och hjälpa. I den här versen är det orden ”växer upp” som börjar på den bokstaven. Tacksamhet och uppskattning för vad kvinnan gör kommer inte alltid direkt, framifrån, utan ofta senare bakom ryggen av kvinnan. Det är först när barnen växt upp de tackar för en god uppfostran.]

ר – Resh

29 **"Många** kvinnor är ärbara (*nobla, duktiga*),
men du överträffar varenda en av dem."

[Den tjugonde hebreiska bokstaven är: ך – Resh: Tecknet avbildar framsidan av ett huvud och symboliserar att se. Ordet "många" börjar med denna bokstav och förstärker att många kommer att se hur ärbär hon är. Versen indikerar också att uppskattning och lovprisning kommer direkt till henne från hennes make. Detta till skillnad från barnen, se föregående vers, som först när de växt upp visar sin uppskattning.]

ש – Shin

30 Charm kan **förleda** och skönhet är kortflyktig,
men en kvinna som fruktar (*vördar, respekterar*) Herren (*Jahve*), hon ska prisas (*uppskattas, äras*).

[Den tjugoförsta hebreiska bokstaven är: ש – Shin. Tecknet avbildar en tand, och symboliserar ofta att krossa och att förgöra något. I denna vers är det ordet "förleda" som börjar med denna bokstav och förstärker att yttre skönhet och charm är något som förgår.]

ת – Tav

31 **Ge** henne erkännande för vad hon gör (*låt henne ta del av vinsten*).

Ryktet om allt gott hon gör kommer att sprida sig i hela stan (*stadspportarna*)

och hon blir en respekterad (*älskad, uppskattad*) kvinna.

[Den tjugoandra hebreiska bokstaven är: ט - Tav. Tecknet föreställer en punkt, en signatur eller ett kors. Som den sista bokstaven är detta en signatur och symboliserar ofta det som avslutar och fulländar. Ordet "ge" börjar med denna bokstav, och förstärker hur viktigt det är att ge kvinnan erkännande. Som den sista punkten är detta en signatur av Batseba som avslutar råden till Salomo.]

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning**
**Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2020 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6